



Brüssel, **XXX**
COM(2021) 801/2

2021/0421 (NLE)

Ettepanek:

NÕUKOGU SOOVITUS

õiglase kliimaneutraalsusele ülemineku tagamise kohta

{SWD(2021) 452}

SELETUSKIRI

1. ETTEPANEKU TAUST

• Ettepaneku põhjused ja eesmärgid

Euroopa roheline kokkulepega¹ võeti kasutusele uus strateegia, et muuta Euroopa Liit 2050. aastaks kestlikuks, õiglaseks ja jõukaks nüüdisaegse, ringluspõhise ja konkurentsivõimelise majandusega ühiskonnaks, kus on saavutatud kliimaneutraalsus. Selles rõhutatakse komisjoni võetud kohustust võidelda kliimamuutuste ja keskkonnaseisundi halvenemise vastu ning saavutada Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kliimamuutuste raamkonventsiooni alusel vastu võetud Pariisi kokkulepe eesmärk hoida üleilmse keskmise temperatuuri tõus tunduvalt alla 2 °C ja jätkata jõupingutusi temperatuuri tõusu hoidmiseks kuni 1,5 °C-ni. Kliima- ja keskkonnapoliitika meetmete võtmata jätmisel oleks tohutu hind, eriti neile, kes on elustandardit, tervist ja heaolu silmas pidades vähekaitstud olukorras. Liikumisel kliimaneutraalsuse poole on roheline kokkuleppe lahutamatu osa vajadus tagada õiglane üleminek – kokkuleppes toonitatakse, et ühtki paika ega inimest ei jäeta kõrvale.

2021. aasta juunis võtsid Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Parlament vastu Euroopa kliimamääruse,² milles on sätestatud siduv eesmärk saavutada liidus 2050. aastaks kliimaneutraalsus³ ning siduv vahe-eesmärk vähendada liidus kasvuhoonegaaside netoheidet 2030. aastaks vähemalt 55 % võrreldes 1990. aasta tasemega. Nende eesmärkide saavutamiseks esitas komisjon 2021. aasta juulis õigusaktide paketi „Eesmärk 55“. See pakett hõlmab suurt hulka seadusandlikes ettepanekutes esitatud sidusaid meetmeid. Muu hulgas sisaldab pakett ettepanekut luua ajavahemikuks 2025–2032 72,2 miljardi euro suurune kliimameetmete sotsiaalfond,⁴ et toetada vähekaitstud leibkondi, transpordikasutajaid ja mikroettevõtjaid, keda mõjutab heitkogustega kauplemise laiendamine maanteetranspordis ja hoonete kütmisel kasutatavale kütusele.

Euroopa roheline kokkuleppe aluspõhimõtted on õiglus ja solidaarsus. Rahvusvahelisel tasandil on liikmesriigid heaks kiitnud eelkõige ÜRO kestliku arengu eesmärgid ja Pariisi kokkuleppe, milles on nimetatud „tööjõu õiglase ümberpaigutamise ning inimväärtete töövõimaluste ja kvaliteetsete töökohtade loomise vajadust“. Seda kinnitatakse Pariisi kokkuleppe artikli 2 lõikes 1, Euroopa Ülemkogu strateegilises tegevuskavas 2019–2024 ja Euroopa kliimamääruse artikli 2 lõikes 2 ning Euroopa sotsiaalõiguste sambas. Rahvusvaheline poliitikaraamistik õiglase ülemineku jaoks on kehtestatud ka Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) suunistega, mis käsitlevad kõigiga arvestavat õiglast üleminekut keskkonnasäästlikule majandusele ja ühiskonnale. Peale selle kiitsid liikmesriigid ja sotsiaalpartnerid heaks solidaarsust ja õiglast üleminekut käsitleva 2018. aasta Sileesia deklaratsiooni, mis võeti vastu Katowices ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi 24. istungjärgul (COP24), ja õiglase ülemineku tingimuste rahvusvahelisel tasandil toetamist käsitleva 2021. aasta deklaratsiooni, mis võeti vastu Glasgow's 26. istungjärgul (COP26).

¹ Komisjoni teatis „Euroopa roheline kokkulepe“, COM(2019) 640 final.

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1119, millega kehtestatakse kliimaneutraalsuse saavutamise raamistik ning muudetakse määruseid (EÜ) nr 401/2009 ja (EL) 2018/1999 (Euroopa kliimamäärus) (ELT L 243, 9.7.2021, lk 1).

³ Püüeldes Pariisi kokkuleppe artikli 2 lõike 1 punktis a sätestatud pikaajalise temperatuurieesmärgi poole.

⁴ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse kliimameetmete sotsiaalfond, COM(2021) 568 final.

Eduka roheülemineku jaoks on vaja poliitikameetmeid, et toetada inimesi ja nende aktiivset osalemist. Visioon õiglasest üleminekust tugevale ja kliimanetraalsele sotsiaalsele Euroopale kajastab 2017. aasta novembris Göteborgi tippkohtumisel välja kuulutatud Euroopa sotsiaalõiguste samba 20 põhimõtet, mis moodustavad sotsiaalreeglitiku õiglaste ja hästi toimivate tööturgude ja sotsiaalhoolekandesüsteemide tagamiseks 21. sajandi Euroopas. Sotsiaalõiguste samba rakendamise tagamiseks toetatakse õiglast üleminekut, mis on väga oluline sotsiaalse ühtekuuluvuse tagamiseks. Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava⁵ eesmärk on ühendada jõud kõikidel tasanditel, et põhimõtetest saaksid konkreetseid teod. Selles on seatud ELile 2030. aastaks tööhõive, oskuste ja vaesuse vähendamise valdkonnas kolm peamist eesmärki, mille ELi juhid kiitsid heaks 2021. aasta mais Porto deklaratsioonis ja Euroopa Ülemkogul 2021. aasta juunis. Selles rõhutatakse vajadust tugevdada Euroopa sotsiaalset mõõdet kõigis liidu poliitikavaldkondades, kandmaks hoolt selle eest, et üleminek kliimanetraalsusele on sotsiaalselt õiglane.

Koos õige poliitikaga võib üleminek tekitada ELis 2030. aastaks ligikaudu 1 miljon töökohta⁶ ja 2050. aastaks ligikaudu 2 miljonit töökohta⁷. Ülemineku käigus võivad tekkida eelkõige keskmise oskus- ja palgatasemega töökohad,⁸ kusjuures mõju riikide, piirkondade ja sektorite loikes on erinev. Üleminek võib aidata leevendada muudest põhisuundumustest, eeskätt digiüleminekust tingitud tööturu polariseerumist, suurendada sissetulekuid ja vähendada üldist vaesust⁹. Nagu on rõhutatud 2030. aasta kliimaeesmärgi kava mõjuhindangus ning paketi „Eesmärk 55“ seadusandlikes ettepanekutes, on tööjõu märkimisväärseks ümberjaotamiseks sektorite sees ja vahel vaja ulatuslikke investeringuid ümber- ja täiendusõppesse. Näiteks prognoositakse, et kliimaüleminekuga lisandub ELis 2030. aastaks 160 000 töökohta ehituse valdkonnas,¹⁰ samas napib praegu ehitussektoris oskusi kutsealadel, mis on seotud keskkonnanahoidliku disaini, tehnoloogia ja materjalidega. Kaasnevate õigete poliitikameetmetega saab vähendada ja isegi ennetada energiaostuvõimetust, mida põhjustavad üheskoos väike sissetulek, energiakulude suur osakaal netosissetulekus ja vähene energiatõhusus. Lisaks on meetmetega võimalik edendada juurdepääsu taskukohastele ja vähese heitega transpordi- ja liikuvusvõimalustele, vähendada sotsiaalset tõrjutust ning sotsiaal-majanduslikku, piirkondlikku ja tervisealast ebavõrdsust, parandada tervist ja suurendada heaolu ning edendada võrdõiguslikkust nii üldiselt kui ka ebasoodsas olukorras olevate inimeste jaoks.

Selleks et täielikult ära kasutada rohepöörde tööhõive- ja sotsiaalne potentsiaal, on oluline kasutada kõiki olemasolevaid vahendeid ning kehtestada ELi, piirkonna ja kohalikul tasandil õiged kaasnevad poliitikameetmed. Hästi kavandatud kaasnevate tööhõive- ja sotsiaalmeetmete puudumise korral tekivad sotsiaal-majanduslikud riskid. Seepärast on tähtis,

⁵ Komisjoni teatis „Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava“, COM(2021) 102 final, 4. märts 2021.

⁶ Vastavalt mõjuhindangule, mis on lisatud 2030. aasta kliimaeesmärgi kavale (SWD(2020) 176 final).

⁷ Euroopa Komisjon (2019), „Sustainable growth for all: choices for the future of Social Europe, Employment and Social Developments in Europe 2019“, 4. juuli 2019. Dokument põhineb komisjoni teatisele COM(2018) 773 lisatud põhjalikul analüüsil.

⁸ Eurofound (2019), „Energy scenario: Employment implications of the Paris Climate Agreement“, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg.

⁹ Euroopa Komisjon (2019), „Sustainable growth for all: choices for the future of Social Europe, Employment and Social Developments in Europe 2019“, 5. peatükk „Towards greener future: employment and social impacts of climate change policies“, 4. juuli 2019.

¹⁰ Euroopa Komisjoni teatis „Euroopa renoveerimislaine – keskkonnanahoidlikumad hooned, uued töökohad, parem elujärg“, SWD(2020) 550 final, 14. oktoober 2021. Võttes arvesse seda, et renoveerimisse tuleb investeerida aastas 275 miljardit eurot, nagu on märgitud teatises, ning renoveerimiseks ja energiatõhususe suurendamiseks tehtavate investeeringute potentsiaali tekitada 9–20 töökohta iga investeeritud miljoni dollari kohta (SWD(2021) 623 final), võib see arv olla märksa suurem.

et vastutavad asutused kehtestaksid asjakohase poliitika, vähendamata sealjuures stiimuleid teha investeringutes ja tarbimises roheülemineku jaoks vajalikke muudatusi. Kõige olulisem on see, et rohepöördel võetaks meetmeid, millega tagatakse kaasav juhtimine ja üleminekuks kõige enam mõjutatud isikute aktiivne kaasamine.

Kuigi liikmesriigid on kehtestanud hulga meetmeid, et edendada õiglast üleminekut kliimanetraalsusele, ja nad jätkavad selliste meetmete väljatöötamist, saaks õiglast rohepööret toetavate poliitikameetmete ülesehitust veelgi parandada ning tagada ELi ja liikmesriigi tasandil kättesaadavate vahendite raames tehtavate jõupingutuste sidusus (vt järgmine punkt). Seepärast tegi komisjon paketi „Eesmärk 55“ raames ettepaneku võtta 2021. aasta lõpuks vastu nõukogu soovitus, et esitada liikmesriikidele lisasuuniseid selle kohta, kuidas kõige paremini käsitleda rohepöörde sotsiaalseid ja tööalaseid aspekte. Kõrvuti Euroopa roheline kokkuleppe täitmisega jälgib komisjon tähelepanelikult lühiajalist arengut energiaturgudel, mis on tingitud ennekõike üleilmse turu arengust. 13. oktoobril 2021 esitas komisjon teatise „Toimetulek energiahindade tõusuga: meetme- ja toetuspakett“, milles on visandatud viivitamata rakendatavad meetmed tarbijate ja ettevõtjate kaitseks¹¹. Selles komisjoni teatises on osutatud ka käesolevale ettepanekule kui poliitikaraamistikule, millega toetada keskpikas perspektiivis õiglast rohepööret ja suurendada vastupidavust tulevastele hinnamuutustele.

- **Kooskõla tööhõive valdkonnas praegu kehtivate õigusnormidega, rohepöörde oskustealased, sotsiaalsed ja jaotuslikud aspektid**

Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskavas rõhutatakse kooskõlas 2019.–2024. aasta Euroopa Komisjonile esitatud poliitiliste suunistega,¹² et uue sotsiaalreeglitiku raames tuleb tugevdada sotsiaalseid õigusi ja Euroopa sotsiaalset mõõdet kõigis liidu poliitikavaldkondades, nagu on sätestatud aluslepingutes, eelkõige Euroopa Liidu lepingu artiklis 3 ja ELi toimimise lepingu artiklis 9, et liikuda rohelisemasse ja digitaalsemasse aastakümnesse, kus eurooplastel on head toimetulekuvõimalused. Euroopa roheline kokkuleppega on ette nähtud kestlikkuse peavoolustamine kõigis ELi poliitikavaldkondades, eeskätt püüeldes roheline rahastamise ja roheliste investeringute poole ning tagades õiglase ülemineku.

Komisjoni soovitusel, mis käsitleb toimivaid tööhõive aktiivse toetamise meetmeid pärast COVID-19 kriisi,¹³ rõhutatakse, et EL ja liikmesriigid peaksid tegutsema koos, et edendada dünaamilist, töövõimalusterohket ja kaasavat majanduse taastamist ning hõlbustada rohe- ja digipööret Euroopa tööturul. 2020. aasta suunistes liikmesriikide tööhõivepoliitika kohta¹⁴ on öeldud, et tuleks ühendada poliitikameetmed, millega suurendatakse töäjõunõudlust, edendatakse töäjõupakkumist, parandatakse juurdepääsu tööhõivele, oskustele ja pädevustele ning parandatakse tööturgude toimimist ja muudetakse sotsiaaldialoog tulemuslikumaks, võttes samal ajal arvesse meetmete keskkonna-, tööhõivealast ja sotsiaalset mõju. Kavandatud 2022. aasta ühises tööhõivearuandes¹⁵ toonitatakse, et esmatähtis on investeerida täiendus- ja ümberõppesse, et edendada kaasavat majanduse taastamist ning toetada digi- ja rohepööret.

¹¹ COM(2021) 660 final.

¹² President von der Leyeni poliitilised suunised järgmisele Euroopa Komisjonile (2019–2024) „Liit, mis seab kõrgemad sihid. Minu tegevuskava Euroopa jaoks“, 16.7.2019.

¹³ Komisjoni 4. märtsi 2021. aasta soovitus (EL) 2021/402 toimivade tööhõive aktiivse toetamise meetmete (EASE) kohta pärast COVID-19 kriisi (ELT L 80, 8.3.2021, lk 1).

¹⁴ Nõukogu 13. oktoobri 2020. aasta otsus (EL) 2020/1512 liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta (ELT L 344, 19.10.2020, lk 22).

¹⁵ COM(2021) 743 final, Ettepanek: komisjoni ja nõukogu ühine tööhõivearuanne.

Liikmesriike kutsutakse üles muu hulgas toetama töötajate ümberpaigutamist, kasutades näiteks hästi kavandatud värbamisstiimuleid ja koolitust, eelkõige üleminekul rohelisele ja digitaalsele majandusele, samal ajal kaitstes ülemineku ajal töötajaid. See on kooskõlas varasemate seonduvate komisjoni soovitustega, näiteks soovitusel noortegarantii tugevdamise kohta¹⁶ ning soovitusel jätkusuutlikku konkurentsivõimet, sotsiaalset õiglust ja toimetulekut toetava kutsehariduse kohta¹⁷.

Liikmesriigid koostavad energialiidu ja kliimameetmete juhtimist käsitleva määruse¹⁸ raames pikaajalist perspektiivi arvesse võttes kümneaastased lõimitud riiklikud energia- ja kliimakavad, mis hõlmavad energialiidu viit mõõdet, milleks on energiapõhine, energia siseturg, energiatõhusus, CO₂ heite vähendamine ning teadusuuringud, innovatsioon ja konkurentsivõime. Neid kavu ajakohastatakse esimest korda viis aastat pärast kava esitamist ja seejärel iga kümne aasta tagant. Energialiidu ja kliimameetmete juhtimist käsitleva määruse (EL) 2018/1999 artikli 3 lõike 3 punktis d on sätestatud, et kui liikmesriik leiab, et tal on märkimisväärne arv kodumajapidamisi, millel on raskusi energia eest tasumisega, lisab ta oma kavasse riikliku soovitusliku eesmärgi energia eest tasumise raskusi leevendada koos selle saavutamise ajakavaga, samuti poliitikasuundade ja meetmetega, sealhulgas sotsiaalpoliitikameetmed ja muud asjakohased riiklikud programmid¹⁹. Kuigi mitu liikmesriiki on välja töötanud konkreetset algatused, mille eesmärk on vähendada energiaostuvõimetust ja/või toetada haavatavaid tarbijaid ning mis võivad hõlmata ka kliimapolitika võimalikku jaotuslikku mõju,²⁰ jõudis komisjon 2020. aastal lõplike riiklike energia- ja kliimakavade hindamisel järeldusele, et „[v]aldav enamik liikmesriike peab valdkondadevahelise lähenemisviisi abil välja töötama selgemad strateegiad ja eesmärgid, et teha kindlaks energiapöörde sotsiaalsed, tööhõivealased ja oskustega seotud tagajärjed ning muu avalduva mõju jaotumine, neid hinnata ja nõuetekohaselt kaaluda, kuidas neid küsimusi käsitleda“²¹.

Vastavalt ühissätete määrusele,²² mis hõlmab muu hulgas Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF), Euroopa Sotsiaalfondi+ (ESF+), Ühtekuuluvusfondi ja Õiglase Ülemineku Fondi, peaksid liikmesriigid võtma oma programmides, sealhulgas vahehindamise ajal, arvesse oma lõimitud riikliku energia- ja kliimakava sisu ning seda kava käsitlevaid komisjoni soovitusi. Õiglase Ülemineku Fondi raames koostatavates õiglase ülemineku territoriaalsetes kavades tuleks keskenduda ülemineku sotsiaal-majandusliku mõju leevendamisele piirkondades, mis sõltuvad fossiilkütustest või suure kasvuhoonegaaside heitega tööstustegevusest, ning need kavad peaksid sisaldama üldist osa riiklikul energia- ja kliimakaval põhineva riikliku

¹⁶ Nõukogu 30. oktoobri 2020. aasta soovitus, mis käsitleb algatust „Töösild – noorte tööhõive tugevdamine“ ja millega asendatakse nõukogu 22. aprilli 2013. aasta soovitus noortegarantii loomise kohta (ELT C 372, 4.11.2020, lk 1).

¹⁷ Nõukogu 24. novembri 2020. aasta soovitus jätkusuutlikku konkurentsivõimet, sotsiaalset õiglust ja toimetulekut toetava kutsehariduse kohta (ELT C 417, 2.12.2020, lk 1).

¹⁸ ELT L 328, 21.12.2018, lk 1.

¹⁹ Uuesti sõnastatud energiatõhususe direktiivi ettepaneku artikli 8 lõike 4 kohaselt peavad liikmesriigid lisama ka teabe energiatõhususe meetmete kohta ning energiaostuvõimetute inimeste, haavatavate tarbijate ja vajaduse korral sotsiaaleluruumides elavate inimeste seas saavutatud lõppkasutuse energiasäästu kohta.

²⁰ Eurofound, „Distributional impacts of climate policies in Europe“, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2021.

²¹ COM(2020) 564 final.

²² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ELT L 231, 30.6.2021, lk 159).

üleminekuprotsessi kohta. Selleks et toetada kõiki asjaomaseid sidusrühmi õiglase ülemineku mehhanismi vahendite kasutamisel, on loodud õiglase ülemineku platvorm. See hõlmab lisaks Õiglase Ülemineku Fondile (1. sammas) spetsiaalset kava programmi „InvestEU“ raames (2. sammas) ja avaliku sektori laenurahastut (3. sammas).

Taaste- ja vastupidavusrahastu kuuest sambast kolmes keskendutakse sotsiaalsetele elementidele, mistõttu on selle rahastuga seotud taaste- ja vastupidavuskavades kavandatud suur hulk reforme ja investeeringuid, mis puudutavad õiglase ülemineku aspekte. Riiklikud kavad ja rakenduskavad tuleb ellu viia käesoleva rahastamisperioodi jooksul. Ehkki reformid ja investeeringud on kavandatud nii, et nende mõju oleks püsiv, ei taga nad oma lühikese kestuse tõttu terviklikku lähenemist õiglasele üleminekule riigi tasandil pärast 2027. aastat, eelkõige silmas pidades ELi kliimaeesmärke.

Täiendavate meetmete võtmiseks kõnealuses valdkonnas saab toetust teistest rahastamisallikatest, mille hulka kuuluvad ERASMUS+, Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fond (EGF), ühtekuuluvust ja Euroopa territooriume toetav taasteabi (REACT-EU), moderniseerimisfond ja heitkogustega kauplemise süsteemi (HKS) enampakkumistulu, programm LIFE+ ja programm „Euroopa horisont“. ESF+ määrusega²³ on ette nähtud, et ESF+ püüab täita kooskõlas määruse artikli 4 lõikes 1 sätestatud ESF+ erieesmärkidega keskkonnahoidlikuma, vähese CO₂ heitega Euroopaga seotud eesmärged oskuste ja kvalifikatsioonide kohandamiseks vajalike haridus- ja koolitussüsteemide parandamise, kõigi, sealhulgas töajõu oskuste täiendamise ning uute töökohtade loomise kaudu keskkonna, kliima, energeetika, ringmajanduse ja biomajandusega seotud sektorites.

Õiglasele rohepöördele aitavad kaasa ka mitu muud strateegiat ja tegevuskava. 2020. aastal vastu võetud Euroopa oskuste tegevuskava²⁴ eesmärk on luua inimestele võimalused õppida ning kanda hoolt selle eest, et nende oskused on kaksikülemineku jaoks sobivad. Selles tegevuskavas teatab komisjon reast meemetest, millega toetatakse rohepöördeks vajalike oskuste omandamist, selle hulka kuuluvad isiklikud õppekontod,²⁵ Euroopa lähenemisviisi mikrokvalifikatsioonitunnistustele²⁶ ning õppimine keskkonnasäästlikkuse tagamiseks²⁷. Oskuste pakti²⁸ eesmärk on kaasata era- ja avaliku sektori sidusrühmad võtma konkreetseid meetmeid tööturul osalevate inimeste täiendus- ja ümberõppeks ning vajaduse korral ühendama jõupingutused partnerlussuhete raames. 2021. aasta novembri lõpuks oli loodud viis partnerlust,²⁹ kes on võtnud endale kohustuse pakkuda lähiaastail täiendus- ja ümberõpet 1,5 miljonile inimesele. 2021. aasta novembri lõpuks oli oskuste paktiga ühinenud ka üle 500 liikme, teiste seas valdkondlikud äriorganisatsioonid, suur- ja väikeettevõtted, ülikoolid, kutsehariduse ja -õppe pakkujad, sotsiaalpartnerid, kaubanduskojad, piirkondlikud ja kohalikud omavalitsused ning riiklikud ja erasektori tööturuasutused. ELi ajakohastatud uus tööstusstrateegia toetab töökohtade loomist rohemajanduses. Selles on sätestatud, et oluline roll on investeerimisel oskustesse, paindlikel avaliku ja erasektori partnerlustel,

²³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1057, millega luuakse Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013 (ELT L 231, 30.6.2021, lk 21).

²⁴ Komisjoni teatis jätkusuutlikku konkurentsivõimet, sotsiaalset õiglust ja vastupanuvõimet toetava Euroopa oskuste tegevuskava kohta, COM(2020) 274 final, 1. juuli 2020.

²⁵ Ettepanek: Nõukogu soovitus isiklike õppekontode kohta COM(2021) 773 final, 8. detsember 2021.

²⁶ Ettepanek: Nõukogu soovitus elukestva õppe ja tööalase konkurentsivõime mikrokvalifikatsioonitunnistuste kohta, COM(2021) 770 final, 8. detsember 2021.

²⁷ Ettepanek: Nõukogu soovitus keskkonnasäästlikkust toetava õppe kohta, COM(2021) 557 final, 8. detsember 2021.

²⁸ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1517&langId=en>.

²⁹ Need partnerlused hõlmavad järgmiseid tööstusökosüsteeme: autotööstus, mikroelektroonika, lennundus ja kaitsetööstus, laevaehitus ning avamere taastuvenergia.

sotsiaaldialoogi edendamisel tehtaval koostööl ning keskkonnahoidlike töökohtade loomisel, näiteks mitmesuguste üleeuroopaliste liitude, eelkõige akuliidu, puhta vesiniku liidu, plasti ringlussevõtmise liidu ja tooraineliidu kaudu. Uue tarbijakaitse tegevuskava³⁰ eesmärk on toetada rohepööret, et võimaldada ja aidata igal tarbijal, olenemata tema rahalisest olukorrast, aktiivselt osaleda rohepöördes, surumata samas peale konkreetset elustiili ja hoides ära sotsiaalse diskrimineerimise³¹.

ELi maapiirkondade arengu pikaajalise visiooni³² eesmärk on muuta maapiirkonnad tugevamaks, paremini ühendatuks, vastupanuvõimeliseks ja jõukaks, sealhulgas rohepöörde kaudu. Ja lõpetuseks – romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitlevas ELi strateegilises raamistikus (2020–2030)³³ on püstitatud ELi tasandil 2030. aastaks seitse eesmärki, sealhulgas eesmärk tõhustada võrdset juurdepääsu asjakohasele segregatsioonita eluasemele ja esmatähtsatele teenustele.

- **Kooskõla muude liidu tegevuspõhimõtetega**

Sotsiaalne õiglus on paketi „Eesmärk 55“ seadusandlikesse ettepanekutesse sisse kodeeritud. Ettepanekuga vaadata läbi energia maksustamise direktiiv³⁴ nähakse ette võimalused ajutiselt vabastada haavatavad kodumajapidamised kõrgematest energiamaksudest. Ettepanekutega sõnastada uuesti energiatõhususe direktiiv³⁵ ja hoonete energiatõhususe direktiiv³⁶ ning ettepanekuga muuta taastuvenergia direktiivi³⁷ soodustatakse energiasäästu, mis võib olla tõhus vahend energiaostuvõimetuse leevendamisel. Peale selle tagab energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte rakendamine, et majanduslikult ebasoodsamas olukorras olevad elanikkonnarühmad saavad kasu sellest, et poliitiliste, kavandamis- ja investeerimisotsuste tegemisel ja muudes poliitikavaldkondades kaalutakse esimese valikuna energiatõhususlahendusi. Energiatõhususe direktiivi uuesti sõnastamise ettepanek sisaldab ühtlasi liikmesriikide konkreetset kohustust toetada energiaostuvõimetuid ja haavatavaid kodumajapidamisi, et saavutada energiasääst. Kavandatud alternatiivkütuste taristu määrusega³⁸ tagatakse, et heiteta sõidukite laadimis- ja tankimistaristu jõuab kõikidesse Euroopa osadesse ja muutub kõigile kättesaadavaks.

³⁰ Komisjoni teatis „Uus tarbijakaitse tegevuskava. Tarbijate toimetulekuvõime parandamine, et edendada majanduse kestlikku taastumist“, COM(2020) 696 final.

³¹ Nagu on teatatud uues tarbijakaitse tegevuskavas, esitab komisjon seadusandliku ettepaneku, et võimestada tarbijaid panustama rohepöördesse.

³² Komisjoni teatis „Maapiirkondade arengu pikaajaline visioon – tugevamad, ühendatud, vastupanuvõimelised ja jõukad ELi maapiirkonnad 2040. aastaks“, COM(2021) 345 final.

³³ Komisjoni teatis „Võrdõiguslikkuse liit: romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitlev ELi strateegiline raamistik“ 2020–2030, COM(2020) 620 final.

³⁴ Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega korraldatakse ümber energiatoodete ja elektrienergia maksustamise liidu raamistik (uuesti sõnastatud), COM(2021) 563 final.

³⁵ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, milles käsitletakse energiatõhusust (uuesti sõnastatud), COM(2021) 558 final.

³⁶ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. mai 2010. aasta direktiivi 2010/31/EL hoonete energiatõhususe kohta (mida on muudetud 30. mai 2018. aasta direktiiviga (EL) 2018/844), COM(2021) 802 final.

³⁷ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2018/2001, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2018/1999 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 98/70/EÜ seoses taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv (EL) 2015/652, COM(2021) 557 final.

³⁸ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse alternatiivkütuste taristu kasutuselevõttu ja millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/94/EL, COM(2021) 559 final.

Ehkki iga liikmesriik peab andma panuse heitkoguste vähendamise suurema eesmärgi saavutamisse, võetakse arvesse erinevaid lähtepunkte ja erinevat suutlikkust. Jõupingutuste jagamise määruse³⁹ eesmärk on jõupingutuste õiglane jaotumine liikmesriikide vahel, et tagada liikmesriikide ja piirkondade vaheline solidaarsus. Moderniseerimisfond⁴⁰ toetab kümnet väiksema sissetulekuga ELi liikmesriiki üleminekul kliimaneutraalsusele, aidates ajakohastada nende energiasüsteeme ja suurendada energiatõhusust. Õiglase Ülemineku Fond⁴¹ on loodud selleks, et tegeleda rohepöörde sotsiaalse ja majandusliku mõjuga, keskendudes piirkondadele, tööstusharudele ja töötajatele, kes seisavad üleminekul silmitsi suurimate katsumustega.

Kavandatud kliimameetmete sotsiaalfond aitab leevendada mõju vähekaitstud leibkondadele, transpordikasutajatele ja mikroettevõtjatele, keda mõjutab tõsiselt fossiilkütuste hinna tõus, mis on tingitud heitkogustega kauplemise laiendamisest hoonete kütmisel ja maanteetranspordis kasutatavale kütusele. Fond edendab õiglust ja solidaarsust liikmesriikide vahel ja sees, maandades olemasolevate mehhanismide täiendamise abil energiaostuvõimetuse ja transpordiraskuste tekkimise riski. Fond toetab leibkondi, investeerides energiatõhususse ning hoonete keskkonnahoidlikesse kütte- ja jahutusüsteemidesse, sealhulgas taastuvenergia integreerimisse, ning rahastab juurdepääsu heiteta ja vähese heitega liikuvusele. Vajaduse korral – seni kuni vähekaitstud elanikkonnarühmade heite ja elektriarvete vähendamiseks tehtavate investeeringute mõju ei ole veel avaldunud – võimaldab fond liikmesriikidel rahastada meetmeid, millega antakse ajutist otsest sissetulekutoetust vähekaitstud leibkondadele ja haavatavatele transpordikasutajatest leibkondadele, et vähendada otsest mõju, mida avaldab fossiilkütuste hinna tõus, mis on tingitud hoonete ja maanteetranspordi lisamisest direktiivi 2003/87/EÜ kohaldamisalasse.

Peale selle, nagu on sätestatud 2030. aasta kliimaeesmärgi kavale lisatud mõjuhinnangus ja mõnes paketi „Eesmärk 55“ algatuses, võivad liikmesriigid kasutada ebasoodsamas olukorras olevate elanikkonnarühmade toetamiseks ELi HKS-i enampakkumistest ja energiahindadele kehtestatud maksudest saadavat tulu.

2. ÕIGUSLIK ALUS, SUBSIDIAARSUS JA PROPORTSIONAALSUS

• Õiguslik alus

Käesoleva ettepaneku alus on ELi toimimise lepingu artikkel 292 koostoimes ELi toimimise lepingu artikliga 149 ja Euroopa Liidu lepingu artikliga 166.

• Subsidiaarsus (ainupädevusse mittekuuluva valdkonna puhul)

Liikmesriigid kavandavad ning valivad meetmed ja investeeringud, et tagada õiglane üleminek kliimaneutraalsusele, sealhulgas erimeetmed, mida on võimalik kavandada olemasolevate rahastamismehhanismide, poliitikavahendite ja juhtimismehhanismide raames.

³⁹ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) 2018/842, milles käsitletakse liikmesriikide kohustust vähendada kasvuhoonegaaside heidet aastatel 2021–2030, millega panustatakse kliimameetmetesse, et täita Pariisi kokkuleppega võetud kohustused, COM(2021) 555 final.

⁴⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. märtsi 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/410, millega muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ eesmärgiga hoogustada heitkoguste kulutõhusat vähendamist ja süsinikdioksiidiheite vähendamist toetavaid investeeringuid, ning otsust (EL) 2015/1814 (EMPs kohaldatav tekst) (ELT L 76, 19.3.2018, lk 3).

⁴¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1056, millega luuakse Õiglase Ülemineku Fond (ELT L 231, 30.6.2021, lk 1).

- **Proportsionaalsus**

Selleks et tagada kooskõlas Euroopa rohelise kokkuleppega, Euroopa Ülemkogu strateegilise tegevuskavaga 2019–2024, Euroopa Parlamendi resolutsiooniga „Tugev sotsiaalne Euroopa õiglase ülemineku jaoks“,⁴² Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamusega teemal „Rohelise kokkuleppeni ei saa jõuda ilma sotsiaalse kokkuleppeta“⁴³ ning Euroopa Regioonide Komitee arvamusega teemal „Tugev sotsiaalne Euroopa õiglaste üleminekute jaoks“⁴⁴ kiire ja kindel rohepöörde, mille käigus saavutatakse kedagi kõrvale jätmata Euroopa kliimaalastes õigusaktides kehtestatud siduvad eesmärgid, on vaja võtta meetmeid liidu tasandil. Vaja on ka seda, et rohepöördest tulenevaid sotsiaalseid ja tööjõuga seotud probleeme käsitletaksid sidusalt ja tõhusalt kõigis liikmesriikides.

Komisjoni 2020. aasta septembris avaldatud kogu ELi hõlmavas hinnangus lõplikele lõimitud riiklikele energia- ja kliimakavadele⁴⁵ on öeldud, et õiglase puhtale energiale ülemineku tagamiseks kõige enam mõjutatud piirkondades tuleb teha lisajõupingutusi. Kavandava tegevuse ulatust ja mõju arvesse võttes tundub olevat vajalik ja proportsionaalne esitada liikmesriikidele suunised.

Vältimaks tarbetu halduskoormuse tekitamist liikmesriikidele, jälgitakse käesolevas soovitusel esitatud poliitiliste suuniste rakendamist Euroopa poolaasta protsessi ja muude olemasolevate protsesside, eelkõige energialiidu ja kliimameetmete juhtimise raames.

- **Vahendi valik**

Kavandatud õigusakt on nõukogu soovitus, milles järgitakse subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtet. Ettepanek põhineb kehtival Euroopa Liidu õigusel ja on kooskõlas vahenditega, mis on olemas Euroopa Liidu meetmete jaoks tööhõive ja sotsiaalpoliitika valdkonnas. Sellega nähakse ette meetmed, mida liikmesriigid võiksid kaaluda, ja tagatakse tugev alus kõnealusel valdkonnas koostöö tegemiseks Euroopa Liidu tasandil, austades sealjuures igati liikmesriikide pädevust asjaomastes poliitikavaldkondades.

3. JÄRELHINDAMISE, SIDUSRÜHMADEGA KONSULTEERIMISE JA MÕJU HINDAMISE TULEMUSED

- **Praegu kehtivate õigusaktide järelhindamine või toimivuse kontroll**

Ei kohaldata.

- **Konsulteerimine sidusrühmadega**

Komisjoni talitused on juba korraldanud rea üldisi ja suunatud konsultatsioone rohepöörde, sealhulgas selle sotsiaalsete ja tööalaste aspektide teemal. Eelkõige on toimunud

- suunatud konsultatsioonid ja veebipõhised avalikud konsultatsioonid seoses „Eesmärk 55“ õigusaktide pakettidega, mis võeti vastu 2021. aasta juulis ja

⁴² Euroopa Parlamendi 17. detsembri 2020. aasta resolutsioon tugeva sotsiaalse Euroopa kohta õiglaste üleminekute jaoks (2020/2084(INI)).

⁴³ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Rohelise kokkuleppeni ei saa jõuda ilma sotsiaalse kokkuleppeta“ (omaalgatuslik arvamus), EESC 2020/01591 (ELT C 341, 24.8.2021, lk 23).

⁴⁴ Euroopa Regioonide Komitee arvamus teemal „Tugev sotsiaalne Euroopa õiglaste üleminekute jaoks“, COR 2020/02167 (ELT C 440, 18.12.2020, lk 42).

⁴⁵ COM(2020) 564 final.

2021. aasta detsembris (nt ELi HKS, energia maksustamise direktiiv, energiatõhususe direktiiv, hoonete energiatõhususe direktiiv);

- kahepoolsed/mitmepoolsed sidusrühmade kohtumised, sealhulgas üle 50 kohtumise HKSi läbivaatamise teemal, eelkõige seoses 14. juulil 2021 vastu võetud paketiga;
- veebipõhine avalik konsultatsioon 2030. aasta kliimaeesmärgi kava teemal (märts–juuni 2020; üle 1 000 vastuse), millele järgnes neljanädalane konsultatsioon esialgse mõjuhindangu teemal.

Koostades käesolevat ettepanekut võtta vastu nõukogu soovitus, korraldas komisjon 2021. aasta oktoobris ja novembris **suunatud konsultatsioonid ja suhtles** tööhõivekomiteega, sotsiaalkaitsekomiteega, majanduspoliitika komiteega ja Euroopa sotsiaalpartneritega, samuti puute ning sotsiaal- ja tööhõivepoliitika valdkonnas tegutsevate kodanikuühiskonna organisatsioonidega.

Konsultatsioonidel tuli ilmsiks ulatuslik toetus algatusele, milles käsitletakse ülemineku sotsiaalseid ja tööalaseid aspekte, tagamaks, et kedagi ei jäeta kõrvale. Täpsemalt olid vastajad üldiselt nõus mitme elemendi vajalikkusega: terviklikud poliitikapaketid õiglase ülemineku saavutamiseks, sh meetmed täiendus- ja ümberõppe jaoks; olemasolevate poliitikameetmete ja rahastamisvahendite tõhus kasutamine, vältides dubleerimist ja halduskoormust; kliimamuutuste poliitika tööhõivealase ja sotsiaalse mõju, sealhulgas töö kvaliteedile avalduvad mõju parem mõistmine ning seonduv järelevalve ja aruandlus, mis põhineb tegelikust elust pärit andmetel ja asjaomastel näitajatel; võrdõiguslikkuse süvalaiendamine, suuremate rahaliste vahendite taotlemine ja suutlikkuse suurendamine, eelkõige VKEde seas; integreerimine olemasolevatesse juhtimismehhanismidesse ning sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna kaasamine õiglase ülemineku tagamiseks rakendatavate kliimamuutuste ja rahastamise alaste strateegiate kavandamisse ja elluviimisse.

Komisjon korraldas 29. oktoobrist kuni 19. novembrini 2021 ka **avatud tagasisidekorje**, mille raames laekus 66 vastust mitmesugustelt sidusrühmadelt: avaliku sektori asutused, Euroopa ja riiklikud sotsiaalpartnerid ning sotsiaalvaldkonnas tegutsevad kodanikuühiskonna organisatsioonid, kuid samuti kliima- ja keskkonnaorganisatsioonid ning akadeemilised ja teadusasutused.

Kokkuvõttes väljendasid vastajad tugevat toetust pikaajalisele rohepöörde strateegiale ning kiitsid heaks keskendumise tööhõivealastele ja sotsiaalsetele aspektidele. Täpsemalt toodi mitmes vastuses esile võimalik mõju ebavõrdsusele, töökohtadele ja oskustele ning kõik pooldasid piisavate rahaliste vahendite ning olemasolevate rahastamisvahenditega seotud tehnilise abi andmist liikmesriikidele, keskendudes eeskätt haavatavatele piirkondadele, sektoritele ja elanikkonnarühmadele. Vastustes juhiti tähelepanu ka suurenenud vajadusele investeerida ümber- ja täiendusõppe algatustesse, suutlikkuse suurendamisse ja taristutesse. Laialdaselt toetati sotsiaaldialoogi ja kollektiivläbirääkimiste tugevdamist, mõned vastajad soovisid töötajate õigust olla informeeritud ja ära kuulatud ning osaleda otsuste tegemises. Lisaks rõhutati enamikus vastustes vajadust üksikasjaliku ülevaate ja analüüsi järele. Arvukates vastustes nimetati ka muid küsimusi, nagu otsene sissetulekutoetus vähekaitsitud töötajatele ja leibkondadele, juurdepääs põhiteenustele, sealhulgas transpordile, ning keskkonnahoidlikele töökohtadele kohandatud tervise ja tööohutuse tagamine.

- **Eksperdiarvamuste kogumine ja kasutamine**

Euroopa Komisjon kogub sotsiaal-, tööhõive- ja seonduva poliitikaga seotud eksperdiarvamusi, muu hulgas sotsiaalse olukorra seire vahendi⁴⁶ kaudu, et parandada asjaomase poliitika seisukohast oluliste tõenduspõhiste uuringute abil, milles käsitletakse sotsiaal-majanduslikku olukorda ELis, teadmisi sotsiaalpoliitika, sotsiaalkaitse ja tööhõive valdkonnas. Sotsiaalse olukorra seire hõlmab nelja peamist uurimisvaldkonda: vaesus, sissetulekute ebavõrdsus, sotsiaalne ebavõrdsus, tervis ja heaolu; tööhõive, tööpuudus ja võimalused tööturul; heaoluühiskonna, sotsiaal- ja tööturupoliitika ning põhisuundumuste mõju tööturule ja avalduva mõju jaotumine.

Varasemate samateemaliste ürituste järjena korraldati 2021. aasta novembris iga-aastane sotsiaalse olukorra seire teadusseminar, mis kandis pealkirja „Kliimaneutraalsusele ülemineku sotsiaalsed ja tööalased aspektid“. Seminaril oli tähelepanu keskmes rohepöörde võimalik mõju tööhõivele, töö kvaliteedile ja oskustele ning muu mõju, näiteks energiaostuvõimetusele ja põhiteenuste kättesaadavusele avalduva mõju jaotumine.

Ekspertidega arutatud põhijärelduste põhjal on eeldatav koondmõju kokkuvõttes positiivne – energiasäästu, ehitus- ja taastuvenergia sektoris prognoositakse töövõimaluste suurenemist, sealhulgas madala või keskmise kvalifikatsiooniga töötajate jaoks. Seevastu energiamahukates ja suure CO₂ heitega tööstusharudes, mida on keeruline kaotada, tööhõive ja palgad eeldatavasti vähenevad, mis osutab vajadusele investeerida ulatuslikku täiendus- ja ümberõppesse.

Ekspertide kindlaks tehtud poliitikavahendid õiglase ülemineku edendamiseks hõlmavad makse, ülekandeid, toetusi ja eeskirju, mille kõigi puhul on omavahendite ja tõhususe tase erinev. Ekspertid olid valdavalt nõus, et ülekannete ja toetuste abil on vaja korvata teatav pärssiv või ebaproportsionaalne mõju, eelkõige väikese või keskmise sissetulekuga leibkondadele, ning kindlustada poliitikameetmete ühiskondlik heakskiit.

Seminaril tehti kindlaks ka valdkonnad, millele tuleksid kasuks edasised uuringud, sealhulgas uuringud, milles käsitletakse a) tööhõive georuumilist mõõdet, kliimameetmete sotsiaalset mõju ja avalduva mõju jaotumist, sh kasutades kõiki ELi riike hõlmavaid simulatsioone ning hinnates mõju piirkonniti ja linnastumise astme alusel; b) makro- ja mikromudelite integreerimist, sealhulgas tööturul eelkõige ühest sektorist teise toimivate üleminekute üksikasjalikumalt modelleerimist ning seonduvaid sotsiaalvaldkonda investeerimise vajadusi, et toetada ümber- ja täiendusõpet; c) tulude jaotamise mudelite ja leibkondade eelarvemudelite integreerimist aluseks olevatesse makromudelitesse ning d) tööülesannete, töökohtade ja oskuste keskkonnahoidlikkust kajastavate näitajate väljatöötamist.

- **Mõjuhindang**

Kavandatud õigusaktis – nõukogu soovitus – esitatakse suunised sotsiaal-, tööhõive- ja seonduva poliitika rakendamiseks, et lahendada rohepöördega seotud probleeme. Kuna soovitus esitatakse liikmesriikidele paindlikke suuniseid meetmete valiku ja kavandamise kohta, ei ole mõjuhindang nõutav.

⁴⁶ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=1049>.

Ettepanekule lisatud komisjoni talituste töödokumendis kirjeldatakse ja arutatakse poliitilise sekkumise soovitude aluseks olevaid kättesaadavaid tõendeid, tuginedes 2030. aasta kliimaeesmärgi kava käsitleva teatise ja paketi „Eesmärk 55“ algatuste mõju hindamise aruannetes esitatud analüüsile. Töödokument hõlmab ka uusi tõendeid Euroopa Komisjoni tehtud lisaanalüüsist, sealhulgas ajakohastatud energiaostuvõimetuse näitajaid sissetulekurühmade lõikes nende liikmesriikide kohta, mille 2020. aasta andmed on Euroopa Liidu sissetulekute ja elamistingimuste statistikasüsteemi andmebaasis juba olemas. Lõpetuseks on töödokumendis arvesse võetud tagasisidet, mis saadi suunatud konsultatsioonide käigus 2021. aasta sügisel, mil Euroopa Komisjon pöördus teiste seas liikmesriikide, sotsiaalpartnerite, kodanikuühiskonna, sh noorte, ning tööturuanalüüsi, sotsiaalpoliitika ja õiglase ülemineku ekspertide poole.

Kõige olulisemad on tõendid, mis

näitavad, kuidas väljavaated luua ülemineku käigus töökohti sõltuvad nii tööturul toimuva ülemineku ja töökohtade loomise aktiivsest toetamisest kui ka töötajate suutlikkusest omandada oskused, mis sobivad tööturu ja tööstusmaastikuga, mida iseloomustavad keskkonnanahoidlikud töökohad ja kliimasõbralikud tootmisprotsessid;

kinnitavad võimalust võtta maksutulude kogumisel tööjõutulu asemel tähelepanu keskmese kliimaga seotud tulu, võtta arvesse keskkonnaalast kahjulikku välismõju, edendades põhimõtet „saastaja maksab“, ning parandada võimalusi tööturul, vähendades samal ajal kokkupuutumist keskkonnoahtudega, sh kõige vähem kaitstud elanikkonnarühmades, ning kinnitavad võimalust leevendada avalduva mõju kahjulikku jaotumist sihipäraste meetmete abil, millega energiamaksudest ja CO₂ heite maksustamisest saadav tulu läheb kõige enam mõjutatud leibkondadele, eelkõige neile, kes on haavatavad;

toovad esile, kuidas sihtotstarbelised investeeringud energiatõhususse, kütte- ja jahutussüsteemide ning transpordi CO₂ heite vähendamise, juurdepääs põhiteenustele, sealhulgas alternatiivsetele säästva liikuvuse lahendustele, ning teadlikkuse suurendamine, mida vajaduse korral täiendab ajutine ja sihtotstarbeline otsene sissetulekutoetus vähekaitsitud tarbijatele ja leibkondadele, võivad tagada energiasüsteemi õiglase ja kaasava ümberkujundamise, kus keskendutakse kõige enam mõjutatud, eelkõige vähekaitsitud inimestele ja leibkondadele.

- **Õigusnormide toimivus ja lihtsustamine**

Ei kohaldata.

- **Põhiõigused**

Kahjulikku mõju põhiõigustele ei ole tuvastatud. Vastupidi, algatus edendab Euroopa Liidu põhiõiguste hartas, sealhulgas selle võrdsust ja solidaarsust käsitlevates jaotistes sätestatud õigusi, nagu õigus õiglasele töötingimustele (artikkel 31), õigus haridusele (artikkel 14) ning õigus sotsiaalkindlustusele ja sotsiaalabile (artikkel 34, milles on osutatud sotsiaalkindlustushüvitistele ja sotsiaalteenustele, mille kaudu pakutakse teatavatel juhtudel kaitset, ning õigusele sotsiaalabile ja eluasemetoetusele).

4. MÕJU EELARVELE

Käesolev ettepanek võtta vastu soovitus ei nõua lisavahendeid ELi eelarvest.

Võimalused rahastada õiglast üleminekut kliimanetraalsusele ELi eelarvest kooskõlas erinevate fondide ja programmide poliitikaeesmärkide ja sekkumisloogikaga on juba olemas⁴⁷.

Soovitus sisaldab suuniseid, milles osutatakse riigieelarvetele ja nende võimalikule rollile soovitusel rakendamisel.

5. MUU TEAVE

• **Rakenduskavad ning järelevalve, hindamise ja aruandluse kord**

Tehakse ettepanek, et komisjon jälgiks käesoleva nõukogu soovitusel rakendamist koostöös liikmesriikidega Euroopa poolaasta raames.

Peale selle tehakse ettepanek, et liikmesriigid võtaksid käesolevat nõukogu soovitusel arvesse oma loimitud riiklike energia- ja kliimakavade ajakohastamisel 2023. aastal (kava projekti koostamisel) ja 2024. aastal (lõpliku kava koostamisel) kooskõlas energialiidu ja kliimameetmete juhtimist käsitleva määruse (EL) 2018/1999 (juhtimismäärus) artikliga 14 ning oma riiklike energia- ja kliimaalaste eduaruannete koostamisel kooskõlas juhtimismääruse artikliga 17. Eelkõige peaks soovitus aitama lõimida õiglase ülemineku aspektid kõikidesse meetmetesse, mis kavandatakse juhtimismääruse artikli 1 lõikes 2 sätestatud energialiidu viie mõõtme raames. Soovitus peaks aitama ka välja töötada konkreetset riiklikud meetmed, mille eesmärk on käsitleda energia siseturu tööhõive, oskuste ja energiaostuvõimetuse aspekte ning muid sotsiaalseid ja avalduva mõju jaotumisega seotud aspekte (juhul kui liikmesriigid on otsustanud selliseid meetmeid võtta), millega aidatakse liikmesriikidel, eelkõige neil, kus on palju kodumajapidamisi, kellel on raskusi energia eest tasumisega, visandada loimitud riiklikus energia- ja kliimakavas probleemi lahendamiseks asjakohane poliitika ja meetmed kooskõlas juhtimismääruse artikli 3 lõike 3 punktiga d, sealhulgas sotsiaalpoliitikameetmed ning muud asjakohased riiklikud programmid ja poliitikameetmed.

Kasutades olemasolevat mitmepoolset järelevalvemehhanismi ja olemasolevaid juhtimismehhanisme, analüüsib komisjon ülemineku võimalikku mõju, teeb kindlaks kõige enam mõjutatud inimesed ja esitab Euroopa poolaasta raames vajaduse korral liikmesriikidele riigipõhised soovitusel, tuginedes liikmesriikide tööhõive- ja sotsiaalpoliitikat käsitlevatele suunistele.

• **Selgitavad dokumendid (direktiivide puhul)**

Ei kohaldata.

• **Ettepaneku sätete üksikasjalik selgitus**

Punktides 1 ja 2 kirjeldatakse soovitusel reguleerimisesel, eesmärke ja ülesehitust.

Punktis 3 esitatakse soovitusel kasutatavad mõisted.

Punktides 4–7 soovitatakse liikmesriikidel koostada ja võtta õiglase rohepöörde tagamiseks kasutusele terviklikud ja sidusad poliitikapaketid, et toetada kliimanetraalsusele üleminekul

⁴⁷ Asjaomaseid rahastamisvahendeid ja nende omavahelisi seoseid, samuti rahastamisvahendite rolli käesolevas ettepanekus esitatud soovitusel täitmisel kirjeldatakse üksikasjalikumalt ettepanekule lisatud komisjoni talituste töödokumendis (SWD(2021) 452).

aktiivselt kvaliteetset tööhõivet, tagada juurdepääs kvaliteetsele ja kaasavale haridusele, koolitusele ja elukestvatele õppele, näha ette õiglased maksusoodustuste ja sotsiaalkaitse süsteemid ning tagada juurdepääs taskukohastele põhiteenustele ja eluasemetele.

Punktides 8 ja 9 soovitatakse liikmesriikidel välja töötada ja kasutusele võtta muud valdkonnaülesed meetmed, millega edendatakse õiglast ja kaasavat rohepööret, eriti eesmärgiga tagada kogu majandust hõlmav kaasav lähenemisviis ja luua tugev tõendusbaas, mis on vajalik selleks, et kehtestada õiglast ja kaasavat üleminekut edendav usaldusväärne sotsiaal- ja tööturupoliitika.

Punktis 10 soovitatakse liikmesriikidel kasutada tõhusa rahalise toetuse andmiseks optimaalselt avaliku ja erasektori rahalisi vahendeid, eelkõige eraldada ja kasutada piisavaid riiklikke ressursse, kavandada tulevase kliimameetmete sotsiaalfondi raames riiklikes kavades asjakohased meetmed ning tagada õiglase üleminekuga seotud rahaliste vahendite sidus ja optimaalne kasutamine kõigil tasanditel, sealhulgas ELi tasandil.

Punktis 11 kiidetakse heaks komisjoni kavatsus võtta seoses nõukogu soovitusega järelmeetmeid, eeskätt selleks, et edendada õiglase ülemineku teemalist avalikku arutelu, täiustada andmeid ja meetodilist alust, teha järelevalvet ja analüüsida tulevikusuundi ning vaadata mitmepoolse järelevalve, eelkõige Euroopa poolaasta ning energialiidu ja kliimameetmete juhtimise raames läbi soovitusel rakendamisel tehtud edusammud.

Ettepanek:

NÕUKOGU SOOVITUS

õiglase kliimanetraalsusele ülemineku tagamise kohta

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 166 lõiget 4 ja artiklit 292 koostoimes artikliga 149,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut

ning arvestades järgmist:

- (1) Kasvuhoonegaaside heidet tuleb kiiresti vähendada, eelkõige selleks, et vähendada meretaseme tõusu, juba kõiki maailma piirkondi mõjutavate äärmuslike ilmastikunähtuste tõenäosust⁴⁸ ning globaalse soojenemise tagajärgedega seotud majanduslikke ja sotsiaalseid kulusid⁴⁹. Liit ja selle liikmesriigid on osalised ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni alusel 2015. aasta detsembris vastu võetud Pariisi kokkuleppes (edaspidi „Pariisi kokkulepe“),⁵⁰ millega kohustatakse selle osalisi hoidma maailma keskmise temperatuuri tõusu tööstusajastueelse tasemega võrreldes oluliselt alla 2 °C ning tegema jõupingutusi temperatuuri tõusu piiramiseks 1,5 °C-ni võrreldes tööstusajastueelse tasemega.
- (2) Kliimamuutused ja keskkonnaseisundi halvenemine kujutavad endast suurt ohtu, mis nõuab kiiret tegutsemist, nagu kinnitati viimati valitsustevahelise kliimamuutuste paneeli kuuendas hindamisaruandes kliimamuutuste reaalteadusliku aluse kohta. Üha sagedasematest kliimaga seotud äärmuslikest sündmustest, nagu üleujutused, kuumalained, põuad ja metsatulekahjud, põhjustatud inimkannatusi ja majanduslikku kahju esineb järjest rohkem. ELis on see kahju juba praegu keskmiselt üle 12 miljardi euro aastas⁵¹. Kui globaalne soojenemine jõuab 3 °C-ni võrreldes tööstusajastueelse tasemega, võib kahju suureneda 175 miljardi euronni aastas (1,38 % ELi SKPst), võrreldes 65 miljardi euroga aastas temperatuuritõusu puhul 2 °C võrra ja 36 miljardi euroga aastas temperatuuritõusu puhul 1,5 °C võrra. See mõjutaks ebaproportsionaalselt teatavaid rühmi, eelkõige juba praegu vähekaitstud olukorras olevaid inimesi, ja raskustega silmitsi seisvaid piirkondi.
- (3) Euroopa rohelises kokkuleppes⁵² on esitatud strateegia, kuidas muuta liit esimeseks kliimanetraalseks maailmajaoks ning kestlikuks, õiglasemaks ja jõukamaks

⁴⁸ Valitsustevaheline kliimamuutuste paneel (2021), „Climate Change 2021: The Physical Science Basis“. I tööriühma panus valitsustevahelise kliimamuutuste paneeli kuuendasse hindamisaruandesse.

⁴⁹ Teadusuuringute Ühiskeskus, PESETA IV, <https://ec.europa.eu/jrc/en/peseta-iv/economic-impacts>.

⁵⁰ Pariisi kokkulepe (ELT L 282, 19.10.2016, lk 4).

⁵¹ Euroopa Komisjon (2021), PESETA IV uuring „Climate change impacts and adaptation in Europe“, Teadusuuringute Ühiskeskus, Sevilla, <http://ec.europa.eu/jrc/en/peseta-iv>.

⁵² Komisjoni teatis „Euroopa roheline kokkulepe“ (COM(2019) 640 final).

ühiskonnaks planeedi võimaluste piires. Vajadus õiglase ülemineku järele on lahutamatu osa rohelisest kokkuleppest, milles rõhutati, et ühtegi inimest ega piirkonda ei tohiks kõrvale jätta. Euroopa kliimamääruses⁵³ on sätestatud kogu liitu hõlmav siduv eesmärk saavutada 2050. aastaks kliimanetraalsus ja siduv vaheeesmärk vähendada liidus kasvuhoonegaaside netoheidet 2030. aastaks vähemalt 55 % võrreldes 1990. aasta tasemega. Kaheksanda keskkonnaalase tegevusprogrammi 2030⁵⁴ eesmärk on kaitsta, säilitada ja suurendada liidu looduskapitali ning kaitsta kodanike tervist ja heaolu keskkonnaga seotud ohtude ja mõju eest.

- (4) Üleminek kliimanetraalsele majandusele ja ühiskonnale nõuab terviklikke poliitikameetmeid ja suuri investeeringuid paljudes valdkondades, nagu kliima, energeetika, keskkond, tööstus, teadusuuringud ja innovatsioon⁵⁵. Liidu 2030. aasta siduva eesmärgi saavutamiseks avaldas komisjon 14. juulil 2021 paketi „Eesmärk 55“⁵⁶. Pakett sisaldab ettepanekuid muudatuste tegemiseks asjakohastes õigusaktides, sealhulgas ELi heitkogustega kauplemise süsteemi (HKS) direktiivis,⁵⁷ energia maksustamise, energiatõhususe ja taastuvenergia direktiivides, sõiduautode ja kaubikute CO₂-heite normide määrukses, maakasutusest, maakasutuse muutusest ja metsandusest tulenevat kasvuhoonegaaside heidet ja sidumist käsitlevas määrukses, alternatiivkütuste taristu direktiivis ning jõupingutuste jagamise määrukses seoses praegusesse HKS-i mittekuuluvate sektoritega, nimelt transpordi- ja hoonesektoriga. Pakett hõlmab ka uusi seadusandlikke ettepanekuid, eelkõige selleks, et toetada keskkonnahoidlikumate kütuste kasutamist lennundus- ja meretranspordisektoris, võtta kasutusele piiril kohaldatav süsinikdioksiidi kohandusmehhanism ning luua kliimameetmete sotsiaalfond, mis on otseselt seotud ettepanekuga rakendada heitkogustega kauplemise süsteemi hoonetes ja maanteetranspordis kasutatavate kütuste suhtes. Pakett „Eesmärk 55“ koos ELi tasandi meetmetega, mille eesmärk on toetada ja stimuleerida vajalike avaliku ja erasektori investeeringute tegemist, aitab edendada ja kiirendada uute turgude, näiteks keskkonnahoidlike kütuste ja vähese heitega sõidukite turgude kasvu, ning vähendab seeläbi kulusid, mida kestlikule majandusele üleminek põhjustab nii ettevõtjatele kui ka kodanikele.
- (5) Liikmesriigid on võtnud Euroopa Ülemkogu strateegilises tegevuskavas 2019–2024 kohustuse tagada, et kliimanetraalsusele üleminek oleks õiglane, kaasav ning et selles ei jäetaks kedagi kõrvale. Rahvusvahelisel tasandil on liikmesriigid heaks kiitnud ÜRO kestliku arengu eesmärgid ja ratifitseerinud Pariisi kokkuleppe, milles osutatakse ülekaalukatele prioriteetidele tagada tööjõu jaoks õiglane üleminek ning edendada inimväärset tööd ja kvaliteetsete töökohtade loomist. ILO suunised moodustavad rahvusvahelise poliitikaraamistiku kõigiga arvestavaks õiglaseks üleminekuks

⁵³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1119, millega kehtestatakse kliimanetraalsuse saavutamise raamistik ning muudetakse määruseid (EÜ) nr 401/2009 ja (EL) 2018/1999 (Euroopa kliimamäärus) (ELT L 243, 9.7.2021, lk 1).

⁵⁴ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, milles käsitletakse Euroopa Liidu üldist keskkonnaalast tegevusprogrammi aastani 2030 (COM(2020) 652 final).

⁵⁵ Näiteks taristuga seoses peab Euroopa sellel aastakümnel tegema ainuüksi energiasüsteemidesse hinnanguliselt 350 miljardit eurot lisainvesteeringuid aastas, et saavutada 2030. aasta heitkoguste vähendamise eesmärk, sellele lisandub 130 miljardit eurot muude keskkonnanäesmärkide täitmiseks.

⁵⁶ Komisjoni teatis „Eesmärk 55“: ELi 2030. aasta kliimaeesmärgi saavutamine teel kliimanetraalsuseni“ (COM(2021) 550 final).

⁵⁷ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ, millega luuakse liidus kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteem, otsust (EL) 2015/1814, mis käsitleb ELi kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemi turustabiilsusreservi loomist ja toimimist, ning määrust (EL) 2015/757 (COM(2021) 551 final).

keskkonnasäästlikule majandusele ja ühiskonnale⁵⁸. Lisaks võeti Katowices toimunud ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi 24. istungil (COP 24) vastu 2018. aasta Sileesia deklaratsioon solidaarsuse ja õiglase ülemineku kohta, mille olid heaks kiitnud 54 allkirjutanut (riigid ja sotsiaalpartnerid), sealhulgas Euroopa Komisjon Euroopa Liidu nimel⁵⁹ ja 21 ELi liikmesriiki eraldiseisvalt. Euroopa Liit ja 10 liikmesriiki eraldiseisvalt allkirjastasid 2021. aasta deklaratsiooni õiglase ülemineku tingimuste rahvusvahelise toetamise kohta, mis võeti vastu ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi 26. istungil (COP 26) Glasgow's ja millega kohustuti lisama õiglast üleminekut käsitlev teave iga kahe aasta tagant esitatavatesse läbipaistvusaruannetesse, milles antakse aru riiklikult kindlaksmääratud panuste saavutamiseks kehtestatud poliitikast ja võetud meetmetest.

- (6) Õiglus ja solidaarsus on rohepöõret käsitleva liidu poliitika määravad põhimõtted ning liidu ulatusliku ja püsiva toetuse eeltingimus. Euroopa rohelises kokkuleppes on rõhutatud, et rohepöõre peab olema õiglane ja kaasav, selles tuleb seada esikohale inimesed ning pöörata erilist tähelepanu nende piirkondade, tööstusharude, töötajate, leibkondade ja tarbijate toetamisele, kellele üleminek toob kaasa suurimad probleemid. Teatises „Tugev sotsiaalne Euroopa õiglaste üleminekute jaoks“⁶⁰ on esile toodud, et Euroopa rohelise kokkuleppe elluviimine annab Euroopale vahendid, mille abil püüelda suurema ülespoole suunatud lähenemise, sotsiaalse õigluse ja ühise heaolu poole.
- (7) Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskavas⁶¹ on rõhutatud, et vaja on ühtsust, koordineerimist ja solidaarsust, et liikuda rohelisemasse ja digitaalsemasse aastakümnesse, mil eurooplastel on head toimetulekuvõimalused. Selles seati 2030. aastaks kolm ELi peamist eesmärki: vähemalt 78 % 20–64 aastastest peaks olema 2030. aastaks tööga hõivatud,⁶² igal aastal peaks koolitusel osalema vähemalt 60 % kõigist täiskasvanutest,⁶³ vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste arvu tuleks 2030. aastaks vähendada vähemalt 15 miljoni võrra⁶⁴. Nendele 2030. aasta peamistele eesmärkidele avaldati toetust ELi juhtide 2021. aasta mai Porto deklaratsioonis⁶⁵ ja Euroopa Ülemkogu 2021. aasta juuni kohtumisel.
- (8) Koos õigete kaasnevate poliitikameetmetega⁶⁶ võib rohepöõre luua ELis sellistes sektorites nagu ehitus, IKT ja taastuvenergia 2030. aastaks kokku ligikaudu miljon⁶⁷ ja

⁵⁸ Suunistes määratletakse õiglase ülemineku mõiste ning kutsutakse poliitikakujundajaid ja sotsiaalpartnereid üles edendama õiglast üleminekut üleilmsel tasandil.

⁵⁹ Nõukogu peasekretariaat, dokument 14545/1/18 REV1, 26. november 2018.

⁶⁰ Komisjoni teatis „Tugev sotsiaalne Euroopa õiglaste üleminekute jaoks“ (COM(2020) 14), millega algatati avalik konsultatsioon Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava üle.

⁶¹ Komisjoni teatis „Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava“ (COM(2021) 102 final). Euroopa sotsiaalõiguste sammas, mille Euroopa Liidu Nõukogu, Euroopa Parlament ja Euroopa Komisjon kuulutasid välja ja allkirjastasid 2017. aasta novembris Göteborgi tippkohtumisel, on liidu suunanäitaja tugeva sotsiaalse Euroopa rajamisel.

⁶² Selle üldeesmärgi saavutamiseks peab Euroopa püüdma vähendada tööhõives soolisi erinevusi 2019. aastaga võrreldes vähemalt poole võrra, vähendada selliste 15–29aastaste noorte, kes ei tööta, ei õpi ega osale koolitusel, osakaalu 9 % ni ning suurendada ametliku alushariduse ja lapsehoiu pakkumist.

⁶³ Eelkõige peaks vähemalt 80 %-l 16–74aastastest olema põhilised digioskused ning jätkuvalt tuleks vähendada haridussüsteemist varakult lahkumist ja suurendada keskariduse omandamist.

⁶⁴ 15 miljonist inimesest, kes tuleb vaesusest või sotsiaalsest tõrjutusest välja aidata, peaksid vähemalt 5 miljonit olema lapsed.

⁶⁵ Euroopa Ülemkogu 8. mai 2021. aasta Porto deklaratsioon.

⁶⁶ Komisjoni teatis „Eesmärk 55“: ELi 2030. aasta kliimaeesmärgi saavutamine teel kliimaneutraalsuseni“ (COM(2021) 550 final).

2050. aastaks 2 miljonit⁶⁸ täiendavat kvaliteetset töökohta ning see tasakaalustab automatiseerimisest ja digitehnoloogiale üleminekust põhjustatud keskmise kvalifikatsiooniga töökohtade pikaajalist vähenemist. Pessimistliku stsenaariumi korral võib rohepöörde kliimanetraalsuse suunas ja ebapiisavate poliitikameetmete kombinatsioon kahandada liidu SKP-d kuni 0,39 % ja töökohti kuni 0,26 %⁶⁹.

- (9) Rohepöörde mõju ettevõtlusele ja tööhõivele on eri sektorite, elukutsete, piirkondade ja riikide puhul erinev ning see tingib töökohtade vahetamise sektorite ja tööstusökosüsteemide siseselt ning suured töajõu ümberpaigutused nende vahel⁷⁰. Mõjutatud ettevõtete, sektorite ja ökosüsteemide ümberkorraldamine ja kohandamine nõuab uute ärimudelite väljatöötamist ning töajõu ulatuslikku ümberjaotamist sektorite ja piirkondade vahel. Näiteks on oodata töökohtade kadumist teatavates kaevandamisega seotud tegevusharudes või fossiilkütustel põhinevas energiatootmises, samuti autotööstuse teatavates osades. Kuid samas prognoositakse, et uusi töövõimalusi hakkavad looma ringmajandusel põhinevad väärtuse säilitamisega seotud tegevused ning keskkonnahoidlik transport ja energiatootmine. Seepärast peaksid liikmesriigid koostöös sotsiaalpartnerite ja/või kohalike ja piirkondlike ametiasutuste ja sidusrühmadega rakendama detailseid lähenemisviise, milles keskendutakse asjaomastele individuaalsetele piirkondadele ja ökosüsteemidele.
- (10) Rohepöörde võib luua kõigile kvaliteetseid töövõimalusi ning leevendada ja ära hoida energiaostuvõimetust ja liikuvusvaesust, aidates nii suurendada sissetulekuid ning kahandada üldist ebavõrdsust ja vaesust⁷¹. Seega võib rohepöörde aidata vähendada olemasolevat sotsiaal-majanduslikku ebavõrdsust ja sotsiaalset tõrjutust, parandada inimeste tervist ja heaolu ning suurendada võrdõiguslikkust. Erilist tähelepanu tuleks pöörata teatavatele elanikkonnarühmadele, eelkõige neile, kes on juba vähekaitsitud olukorras. Need on eelkõige väikese sissetulekuga leibkonnad ja keskmise sissetuleku vahemiku alumises osas olevad leibkonnad, kes kulutavad suure osa oma sissetulekust esmatähtsatele teenustele, nagu energia, transport ja eluase, ning mikro-, väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad. Modelleerimise tulemused näitavad, et see, kas keskkonnamaksud on progressiivsed või regressiivsed, sõltub suure osas meetme ülesehitusest, sealhulgas näiteks sellest, mil määral on tulumaksukärped või muud tulu tagasisuunamise võimalused kavandatud väiksema sissetulekuga inimeste toetamiseks⁷².

⁶⁷ Komisjoni talituste töödokument: mõjuhinnang, mis on lisatud teatisele „Euroopa 2030. aasta kliimaambitsiooni suurendamine: investeerimine kliimanetraalsesse tulevikku meie inimeste hüvanguks“ (SWD(2020) 176 final). E-QUESTil põhinevad prognoosid, milles on lähtutud madalama maksumääraga madala kvalifikatsiooniga töajõu stsenaariumist.

⁶⁸ Euroopa Komisjon (2019), „Sustainable growth for all: choices for the future of Social Europe, Employment and Social Developments in Europe 2019“, 4. juuli 2019. Põhineb komisjoni teatisele COM(2018) 773 lisatud põhjalikul analüüsil.

⁶⁹ SWD(2020) 176 final.

⁷⁰ SWD(2020) 176 final.

⁷¹ Euroopa Komisjon (2019), „Sustainable growth for all: choices for the future of Social Europe, Employment and Social Developments in Europe 2019“, 5. peatükk, 4. juuli 2019, ja Euroopa Komisjon (2020), „Leaving no one behind and striving for more: fairness and solidarity in the European social market economy“, Employment and Social Developments in Europe 2020, peatükk 4.2.2, 15. september 2020. Üldist vaesust mõõdetakse selles kontekstis suhtelise vaesuse määra kajastava kokkuleppelise näitaja abil kooskõlas sotsiaalvaldkonna tulemustabeli näitajatega ja Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava asjaomase 2030. aasta peamise eesmärgiga.

⁷² Euroopa Keskkonnapoliitika Instituut (2021), „Rohemaksud ja muud majanduslikud meetmed: panna saastaja keskkonnakulude eest maksma“.

- (11) Ringmajandusel põhinevad väärtuse säilitamise tegevused (sealhulgas parandamise, korduskasutuse, taastootmise ja teenustamise ärimudelid) võivad suurendada taskukohast ja kestlikku juurdepääsu kaupadele ja teenustele. Tänu nendele luuakse ka töökohti ja võimalusi erinevaid oskuste tasemeid arvestades, sealhulgas naistele, puuetega inimestele ja vähekaitsstud olukorras olevatele rühmadele, samuti tegutsevad sel alal sotsiaalsed ettevõtted. Kõnealuste tegevustega välditakse uute ostude sooritamist, vähendades seeläbi oluliselt süsinikuheidet, ning töökohad luuakse säilitatavate, uuendatavate või jagatavate toodete lähedusse.
- (12) Sissetulekuid ja elamistingimusi käsitleva ELi statistika uusimate kättesaadavate 2019.–2020. aasta andmete kohaselt⁷³ mõjutas energiaostuvõimetus ligikaudu 8 % ELi elanikkonnast, st rohkem kui 35 miljonit inimest, kes ei suutnud hoida oma kodu piisavalt soojana, kusjuures liikmesriikide ja sissetulekurühmade vahel esineb suuri erinevusi⁷⁴. Energiaostuvõimetus vaatluskeskuse hinnangul mõjutab energiaostuvõimetus Euroopa Liidus enam kui 50 miljonit leibkonda. Energiaostuvõimetus, mida põhjustavad väike sissetulek, kasutatavast tulust suure osa kulutamine energiale ning puudulik energiatõhusus, on juba mõnda aega olnud liidu jaoks suur probleem. See vaesuse vorm ei puuduta mitte ainult väikese sissetulekuga leibkondi, vaid ka keskmise sissetuleku vahemiku alumises osas olevaid leibkondi paljudes liikmesriikides⁷⁵. Keskmisest suurema energiavajadusega leibkonnad, sealhulgas lastega pered, puuetega inimesed ja eakad, on samuti energiaostuvõimetus ja selle tagajärgede suhtes vastuvõtlikumad⁷⁶. Energiaostuvõimetus ohustab eriti ka naisi, eelkõige üksikemasid ja eakaid⁷⁷. Lisaks energiaostuvõimetusle tunnistatakse üha enam ka liikuvusvaesuse esinemist, mille puhul teatavatel elanikkonnarühmadel ei ole võimalik kasutada transporditeenuseid sotsiaalselt ja materiaalselt vajalikus ulatuses. Kui energiaostuvõimetus ja liikuvusvaesuse leevendamiseks ning ärahoidmiseks õigeid meetmeid ei kaasne, võivad eelkõige heitkoguste kulude hinnakujundusse ülekandmine või tõhusamate ja vähem heiteid tekitavate alternatiivsete energiaallikatega kohanemise kulud neid probleeme suurendada.
- (13) Sotsiaalse õigluse ja solidaarsuse põhimõtted on asjakohaste liidu tasandi kliima-, energia- ja keskkonnaraamistike ülesehituses kindlalt esindatud,⁷⁸ näiteks põhimõttena „saastaja maksab“, liikmesriikide vahel jõupingutuste jagamise kaudu ning HKSi lubatud heitkoguse ühikute (LHÜd) teatava ümberjaotamisega liidusisese solidaarsuse, majanduskasvu ja omavahelise ühendatuse tagamise eesmärgil ja LHÜde kasutamise moderniseerimisfondi jaoks, mis aitab rahastada väiksema sissetulekuga liikmesriikide suuri investeerimisvajadusi energiasüsteemide ajakohastamisel. Lisaks annab ELi energiapoliitika õigusaktide raamistik liikmesriikidele vahendid, mille abil

⁷³ 2019. aasta andmed on kättesaadavad kõigi liikmesriikide puhul, 2020. aasta andmeid kõigi liikmesriikide kohta veel ei ole.

⁷⁴ Lisaks on kuni 6,2 %-l eurooplastest ehk enam kui 27 miljonil inimesel kommunaalmaksete võlgnevused.

⁷⁵ SWD(2019) 579 final.

⁷⁶ Vt Euroopa Parlamendi tööstuse, teadusuuringute ja energeetikakomisjonile (ITRE) 9. novembril 2016 energiaostuvõimetus teemal korraldatud seminari [aruanne](#).

⁷⁷ Vt „Sooline perspektiiv juurdepääsul energiale ELis“ ([europa.eu](#)), „Sooline võrdõiguslikkus ja energia“ | Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut ([europa.eu](#)), [ülemaailmne keskkonnapoliitika-sooküsimusi käsitlev aruteludokument-sessioon-6.2.pdf \(oecd.org\)](#).

⁷⁸ Sotsiaalset õiglust on arvesse võetud ka komisjoni paketi „Eesmärk 55“ ettepanekutes, sealhulgas energia maksustamise direktiivi, energiatõhususe direktiivi, taastuvenergia direktiivi, alternatiivkütuste taristu direktiivi, jõupingutuste jagamise määruse ja kliimameetmete sotsiaalfondi loomise ettepanekus.

kaitsta turumoonutusi tekitamata energiaostuvõimetuid ja vähekaitstud kodutarbijaid⁷⁹. Kuigi need vahendid aitavad viia ellu rohepöoret, on nende eesmärk pakkuda vajalikku kaitset üldisemalt, nagu on näiteks märgitud hiljutises teatises „Toimetulek energiahindade tõusuga: meetme- ja toetuspakett“⁸⁰. Lisaks saaks loodavast kliimameetmete sotsiaalfondist, mille kavandatakse rahastamispakett aastateks 2025–2032 on 72,2 miljardit eurot, toetada vähekaitstud leibkondi, transpordikasutajaid ja mikroettevõtjaid, keda mõjutab heitkogustega kauplemise süsteemi laiendamine maanteetranspordis ja hoonetes kasutatavatele kütustele⁸¹. See fond aitaks leevendada sotsiaalset mõju meetmete ja investeringutega, mille eesmärk on vähendada sõltuvust fossiilkütustest, suurendades hoonete energiatõhusust, vähendades hoonete kütmise ja jahutamise süsinikuheidet, sealhulgas taastuvatest energiaallikatest toodetud energia integreerimise kaudu, ning parandades vähekaitstud leibkondade, vähekaitstud mikroettevõtjate ja vähekaitstud transpordikasutajate juurdepääsu heiteta ja vähese heitega liikuvusele ja transpordile. Nende meetmete ja investeringute täiendamiseks pakutakse vajaduse korral vähekaitstud leibkondadele, sealhulgas vähekaitstud transpordikasutajatele ajutist sissetulekutoetust.

- (14) Liikmesriikide käsutuses on mitmesuguseid töövahendeid, et visandada ja koordineerida õiglase ülemineku tagamiseks võetavaid meetmeid. Riiklikes energia- ja kliimakavades tuleks hinnata energiaostuvõimetute leibkondade arvu ning esitada energiasüsteemi ümberkujundamise sotsiaalse ja territoriaalse mõju leevendamiseks vajalikud meetmed⁸². Õiglase ülemineku territoriaalsetes kavades tuleks kindlaks määrata territooriumid, mis vastavad õiglase ülemineku fondist 2027. aastani antava toetuse tingimustele⁸³. Taasterahastust „NextGenerationEU“ rahastatavates riiklikes taaste- ja vastupidavuskavades tuleb kirjeldada 2026. aastaks tehtavaid reforme ja investeringuid, millega edendatakse rohepöoret, kaasavat majanduskasvu, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust ning parandatakse vastupidavust ja järgmise põlvkonna väljavaateid⁸⁴.
- (15) Euroopa rohelise kokkuleppe ja eelkõige Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtetele ja poliitikale tuginedes on võimalik täiustada poliitikameetmeid nii, et need oleksid terviklikud ja eri valdkondi hõlmavad, ning tagada kulutuste sidusus nii ELi kui ka liikmesriikide tasandil. Komisjon jõudis lõplike riiklike energia- ja kliimakavade

⁷⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta direktiivi (EL) 2019/944 (elektrienergia siseturu ühiste normide kohta ja millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL) (EMPs kohaldatav tekst) (ELT L 158, 14.6.2019, lk 125) artikkel 5; Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiivi 2009/73/EÜ (mis käsitleb maagaasi siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/55/EÜ) (EMPs kohaldatav tekst) (ELT L 211, 14.8.2009, lk 94) artikkel 3.

⁸⁰ COM(2021) 660 final, 13. oktoober 2021.

⁸¹ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse kliimameetmete sotsiaalfond (COM(2021) 568 final).

⁸² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1999, milles käsitletakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 663/2009 ja (EÜ) nr 715/2009, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 94/22/EÜ, 98/70/EÜ, 2009/31/EÜ, 2009/73/EÜ, 2010/31/EL, 2012/27/EL ja 2013/30/EL ning nõukogu direktiive 2009/119/EÜ ja (EL) 2015/652 ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 525/2013 (EMPs kohaldatav tekst) (ELT L 328, 21.12.2018, lk 1).

⁸³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1056, millega luuakse Õiglase Ülemineku Fond (ELT L 231, 30.6.2021, lk 1).

⁸⁴ Komisjoni teatis „Euroopa võimalus: parandame vead ja teeme ettevalmistusi järgmise põlvkonna jaoks“; Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusraha (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17).

hinnangus⁸⁵ järeldusele, et kuigi need sisaldavad mõningaid energiaostuvõimetusega seotud näitajaid ja poliitikameetmeid, ei ole neis õiglase ülemineku, ümber- ja täiendusõppe või tööturu kohanduste toetamisega seotud rahastamisvajadusi alati selgelt esmatähtsale kohale seatud. Õiglase ülemineku territoriaalsetes kavades tuleks keskenduda valitud territooriumidele ning seega ei peaks need riiklikul tasandil õiglase ülemineku saavutamise üldist strateegiat ja poliitikat hõlmama. Kuigi reformid ja investeeringud, mida riiklike energia- ja kliimakavade ning õiglase ülemineku territoriaalsete kavadega toetatakse ja aidatakse rahastada, on kavandatud nii, et neil oleks püsiv mõju, on mõlemat liiki kavad ajaliselt piiratud. Mõningaid õiglase ülemineku meetmeid rakendatakse ka muude programmide ja algatuste, eelkõige ühtekuuluvuspoliitika fondide raames. Kliimameetmete sotsiaalkavad on oluline vahend, millega aidata enim mõjutatud ja vähekaitstud rühmi olukorras, kus heitkogustega kauplemise süsteemi hakatakse kohaldama ka maanteetranspordis ja hoonetes kasutatavate kütuste suhtes.

- (16) Õiglase kliimanetraalsusele üleminekul liidus 2050. aastaks tagatakse, et kedagi ei jäeta kõrvale; see puudutab eelkõige rohepöördest enim mõjutatud töötajaid ja leibkondi ning ennekõike neid, kes on juba vähekaitstud olukorras. Selleks peaksid liikmesriigid vastavalt käesolevale soovitusel kehtestama terviklikud poliitikameetmete pakettid,⁸⁶ tugevdama õiglast rohepööret toetavaid valdkondadevahelisi elemente ning kasutama optimaalselt ära avaliku ja erasektori rahalisi vahendeid. Poliitikameetmete pakettides tuleks pöörata tähelepanu nendele inimestele ja leibkondadele, keda rohepööre mõjutab kõige enam, eelkõige töökohtade kadumise, aga ka töötingimuste muutumise ja/või uute töökohustuste tõttu, samuti nendele, kelle kasutatav tulu ja juurdepääs esmatähtsatele teenustele väheneb ja kulutused suurenevad. Enim mõjutatud elanikkonnarühmadena tuleks poliitikameetmete pakettides käsitada eelkõige (kuid mitte ainult) vähekaitstud olukorras olevaid inimesi ja leibkondi, ennekõike neid, kes on tööturult enim tõrjutud, näiteks oskuste, territoriaalsete tööturutingimuste või muude selliste tunnusoonte tõttu nagu sugu, rassiline või etniline päritolu, usutunnistus või veendumused, puue, vanus või seksuaalne sättumus. Vähekaitstud olukorras olevate inimeste ja leibkondade hulka võivad kuuluda ka need, kes elavad vaesuses või vaesuse ohus ja/või kes on energiaostuvõimetud või keda energiaostuvõime ohustab, samuti need, kelle liikuvus on takistatud või kellel on liiga suur eluasemekulude koormus. Poliitikameetmete pakette tuleks kohandada kohalikele oludele, võttes arvesse kõige kaitsetumate ja ELi kõige kaugemate piirkondade, sealhulgas äärepoolseimate piirkondade vajadusi.
- (17) Kvaliteetse tööhõive aktiivsel toetamisel tuleks keskenduda rohepöördest enim mõjutatud töötajate, tööotsijate, tööhõives, hariduses või koolituses mitteosalevate inimeste ja füüsilisest isikust ettevõtjate abistamisele. Nagu on osutatud komisjoni soovitusel toimivate tööhõive aktiivse toetamise meetmete (EASE) kohta pärast COVID-19 kriisi,⁸⁷ vajavad toetust eelkõige tööturul alaesindatud inimesed, nagu naised või need, kelle suutlikkus kohaneda tööturu muutustega on suhteliselt väike, et parandada oma tööalast konkurentsivõimet ja leida omale töö. Varasematele

⁸⁵ Komisjoni teatis „Kogu ELi hõlmav hinnang lõimitud riiklikele energia- ja kliimakavadele. Rohepöörde ja majanduse taastamise edendamine lõimitud energia- ja kliimakavade kaudu“ (COM(2020) 564 final).

⁸⁶ Eelkõige 2021. ja 2022. aasta kestliku majanduskasvu strateegiad, euroala käsitlevad 2021. aasta soovitusel ja riigipõhised soovitusel.

⁸⁷ Komisjoni 4. märtsi 2021. aasta soovitus (EL) 2021/402 toimivate tööhõive aktiivse toetamise meetmete (EASE) kohta pärast COVID-19 kriisi (ELT L 80, 8.3.2021, lk 1).

poliitilistele suunistele⁸⁸ tuginedes peaksid poliitikameetmete paketid seega sisaldama kohandatud meetmeid värbamis- ja töövahetusstiimulite toetamiseks, ettevõtlustoetust ja kvaliteetsete töökohtade loomise meetmeid, eelkõige mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate jaoks ning enim mõjutatud territooriumidel. Samuti peaksid need aitama rakendada töötingimusi käsitlevaid kehtivaid eeskirju ja tagada nende täitmist ning toetada sotsiaalselt vastutustundlikku restruktureerimist kooskõlas kehtivate eeskirjade ja standarditega. Sotsiaalpartneritel on dialoogi pidamise kaudu rohepöörde tööhõivealaste ja sotsiaalsete tagajärgedega tegelemisel oluline roll.

- (18) Selleks et tööjõul oleks rohepöördeks vajalikud oskused, on oluline tagada kõigile juurdepääs kvaliteetsele ja kaasavale haridusele, koolitusele ja elukestvatele õppele. Seega tuleks õiglase ülemineku aspektid lõimida riiklike oskuste strateegiate väljatöötamisse ja rakendamisse kooskõlas Euroopa oskuste tegevuskava ja ELi uue ajakohastatud tööstusstrateegiaga⁸⁹. Oskuste pakti kohased oskuste partnerlused on samuti oluline hoob. Ajakohane tööturu ja oskuste prognoosimine ning tulevikusuundade analüüsimine, mis hõlmab piirkondlikku, valdkondlikku ja kutsetasandit, võimaldab kindlaks teha ning prognoosida asjakohaseid vajaminevaid kutsepõhiseid ja valdkonnaüleseid oskusi ning selle alusel saab ka kohandada õppekavu, et need vastaksid rohepöördega seotud oskuste vajadustele. Kutseharidus ja -õpe peaks andma noortele ja täiskasvanutele, eelkõige naistele, rohepöördeks vajalikud oskused⁹⁰. Just noortele mõeldud õpipoisiõpe ja tasustatud praktika, sealhulgas tõhusad koolituskomponendid, aitavad kaasa tööturustaatuste vahelisele liikumisele, eelkõige kliima- ja keskkonnanäesmärke saavutada aitavate tegevusalade suunas ja sektoritesse, kus napib oskusi. Täiendus- ja ümberõppevajaduste rahuldamiseks tuleks suurendada täiskasvanute osalemist elukestvas õppes, muu hulgas võimaldades inimestel leida nende vajadustele kohandatud koolitusi ning pakkudes rohepöördeks vajalike oskuste omandamiseks tagatud kvaliteediga lühikursusi. Seda tehes võib tugineda mikrokvalifikatsioonitunnistusi käsitlevale Euroopa lähenemisviisile, mis lihtsustab ka selliste kursuste tulemuste hindamist ja tunnustamist.
- (19) Rohepöördest tulenevaid erivajadusi silmas pidades tuleks maksu- ja hüvitissüsteemide ning sotsiaalkaitssüsteemide ülesehitus läbi vaadata, võttes arvesse ka põhimõtet „saastaja maksab“ ja vajadust, et kaasnevate poliitikameetmetega ei kehtestataks fossiilkütuste tarbimise toetusi, ei pandaks tarbijaid sõltuma teatavast konkreetsest tehnoloogiast ega vähendataks stiimuleid hoonete renoveerimiseks, soojusenergiast süsteemide asendamiseks ja üldiselt energiatõhususmeetmete võtmiseks. Kõige kaitsetumaid leibkondi ja rohepöördest enim mõjutatud töötajaid saab toetada eri poliitikameetmeid kombineerides. Sõltuvalt riigi eripärast ja konkreetsest olukorrast võib see hõlmata näiteks maksukoormuse nihutamist tööjõult kliima- ja keskkonnanäesmärkide täitmisele kooskõlas energia maksustamise direktiivi muutmise ettepanekuga,⁹¹ töötuskindlustusskeemide läbivaatamist ja/või vajaduse korral ajutist ja sihipärast otsest sissetulekutoetust. Rohepöördega seoses võib hinnata ja vajaduse

⁸⁸ Eelkõige soovitus toimivate tööhõive aktiivse toetamise meetmete kohta ja liikmesriikide tööhõivepoliitikat käsitlevad suunised, mis võeti vastu 2020. aasta oktoobris ja kinnitati uuesti 2021. aasta oktoobris.

⁸⁹ Komisjoni teatis „2020. aasta uue tööstusstrateegia ajakohastamine: ehitame üles tugevama ühtse turu, et Euroopa saaks taastuda“ (COM(2021) 350 final).

⁹⁰ Nõukogu 24. novembri 2020. aasta soovitus jätkusuutlikku konkurentsivõimet, sotsiaalset õiglust ja vastupanuvõimet toetava kutsehariduse ja -õppe kohta (ELT C 417, 2.12.2020, lk 1).

⁹¹ Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega korraldatakse ümber energiatoodete ja elektrienergia maksustamise liidu raamistik (uuesti sõnastatud) (COM(2021) 563 final).

korral kohandada sotsiaalkaitse- ja sotsiaalse kaasamise süsteeme eelkõige selleks, et tagada inimestele kindlus sissetuleku suhtes, ennekõike töökoha vahetamise käigus, ning pakkuda eelkõige enim mõjutatud territooriumidel (nt maapiirkondades ja äärealadel) sobiva sotsiaalse taristu kaudu piisavaid sotsiaal-, tervishoiu- ja hooldusteenuseid, et vältida sotsiaalset tõrjutust ja tegeleda terviseriskidega. Selleks et suurendada kaasaval viisil füüsilist ja rahalist vastupanuvõimet kliimamuutuste pöördumatu mõju suhtes, tuleb edendada riskiteadlikkust, riskide vähendamist ja riskide ülekandmise lahendusi, eelkõige parandades kindlustuslahenduste kättesaadavust ning investeerides katastroofiohtude juhtimisse ja nendega kohanemisse, et vähendada kliimamuutuste füüsilist mõju ning seeläbi kahandada kahjusid ja kliimamuutustest põhjustatud majandusliku kahju kindlustamata osa, pidades silmas mikro-, väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtjaid ning maapiirkondi ja äärealasid. Et kliimaga seotud vapustusi paremini ennetada, nendeks valmistuda ja neile reageerida, tuleks katastroofiohtude juhtimist, sealhulgas elanikkonnakaitse süsteeme liikmesriikide ja ELi tasandil tugevdada.

- (20) Igaühel on õigus saada juurdepääs kvaliteetsetele esmatähtsatele teenustele, sealhulgas energiavarustusele, transpordile, kanalisatsioonile, finantsteenustele ja digitaalsele sidele, ning sellistele teenustele võrdse juurdepääsu saamiseks tuleks pakkuda toetust neile, kes seda vajavad⁹². Abivajajatele tuleks tagada ka juurdepääs kvaliteetsele sotsiaalelamispinnale või eluasemetoetusele⁹³. Väikese ja keskmise sissetulekuga leibkonnad, vähekaitsitud tarbijad, sealhulgas lõppkasutajad, energiaostuvõimetusega kokku puutuvad või selle ohus olevad inimesed ning sotsiaaleluruumides elavad inimesed võivad saada ka kasu energiatoetususe esikohale seadmise põhimõtte kohaldamisest. Lisaks energiatarbijate kaitsmisele ja võimestamisele on vaja erimeetmeid, et hoida ära ja kõrvaldada energiaostuvõimetuse algpõhjused, eelkõige edendades investeeringuid, millega parandatakse energiatoetusust (ennekõike sotsiaalelamusektoris) kooskõlas 14. juulil 2021 vastu võetud uuesti sõnastatud energiatoetususe direktiivi ettepanekuga⁹⁴ ning 14. detsembril 2021 vastu võetud hoonete energiatoetususe direktiivi ettepanekuga,⁹⁵ milles käsitletakse ka peamisi mittemajanduslikke renoveerimistakistusi, nagu huvide lahknemine muu hulgas omanike ja üürnike vahel ning mitme omanikuga hooned. Sellega seoses tuleks pöörata erilist tähelepanu konkreetsetele rühmadele, keda energiaostuvõimetuse võib rohkem mõjutada, näiteks naised, puuetega inimesed, eakad, lapsed ning rassi- või rahvusvähemustesse kuuluvad inimesed. Olemasolevaid ja tekkivaid liikuvusega seotud probleeme saab lahendada toetusmeetmete ja vajaliku taristu, näiteks ühistranspordi arendamise abil. Kestliku liikuvuse ja eri transpordiliikide, sealhulgas era- ja ühistranspordi taskukohasus, juurdepääsetavus ja ohutus on keskse tähtsusega selle tagamisel, et kõik osalevad rohepöördes ja saavad sellest kasu. Sellega seoses on

⁹² [Euroopa sotsiaalõiguste sammas](#), mille Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon kuulutasid pidulikult välja 17. novembril 2017 (20. põhimõte).

⁹³ [Euroopa sotsiaalõiguste sammas](#), mille Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon kuulutasid pidulikult välja 17. novembril 2017 (19. põhimõtte punkt a).

⁹⁴ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, milles käsitletakse energiatoetusust (uuesti sõnastatud) (COM(2021) 558 final).

⁹⁵ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. mai 2010. aasta direktiivi 2010/31/EL hoonete energiatoetususe kohta (nagu seda on muudetud 30. mai 2018. aasta direktiiviga (EL) 2018/844) (COM(2021) 802 final).

väga oluline linnaline liikumiskeskond, nagu on kajastatud ka 14. detsembril 2021 vastu võetud Euroopa linnalise liikumiskeskonna raamistikus⁹⁶.

- (21) Poliitikameetmeid peaks toetama lähenemisviis, mille kohaselt on õiglase rohepöörde saavutamiseks hõlmatud kogu majandus. See tähendab poliitikakujundamise koordineerimist ja suuremat tegevussuutlikkust kõigil tasanditel ja kõigis asjaomastes poliitikavaldkondades, samuti aktiivse rolli andmist piirkondlikele ja kohalikele ametiasutustele, sotsiaalpartnerite kaasamist kõigil tasanditel ja etappides ning kodanikuühiskonna ja sidusrühmade tegelikku ja mõjusat osalemist. Selline koordineerimine ja kaasamine võiks tagada, et Euroopa roheline kokkuleppe õigluse ja solidaarsuse põhimõtted on algusest peale lõimitud poliitika kujundamisse, rakendamisse ja seiresse, mis loob aluse ulatuslikuks ja pikaajaliseks toetuseks rohepööret edendavale kaasavale poliitikale.
- (22) Õiglast ja kaasavat üleminekut tagava usaldusväärse sotsiaal- ja tööturupoliitika kehtestamisel on tugev tõendusbaas määrava tähtsusega. Sellega seoses hõlbustab mõistete, kontseptsioonide, liigituste ja meetodite järkjärguline ühtlustamine ja järjepidevus, mis põhineb eelkõige energiaostuvõimetust käsitleval komisjoni soovitusel (EL) 2020/1563,⁹⁷ hinnangute koostamist ja nende võrreldavust. Edasised teadus- ja innovatsioonimeetmed saavad aidata luua teadmusbaasi, mis võib olla poliitika ja avaliku arutelu sisendiks. Mõttevahetused mitmekesise üldsuse ja peamiste sidusrühmadega, näiteks hindamiste, analüüside ja seire tulemuste üle, võivad omakorda aidata kaasa poliitika kujundamisele ja isevastutusele.
- (23) Sobivaid üksikasjalikke ja kvaliteetseid andmeid ja näitajaid on vaja eelkõige selleks, et hinnata kliimamuutuste poliitika sotsiaalset ja jaotuslikku ning tööhõivele avalduvat mõju. Sellised andmed ja näitajad ei ole praegu täies mahus kättesaadavad. Näiteks kui energiaostuvõimetuse mõõtmisel on tehtud mõningaid edusamme, siis liikuvusvaesust kajastavad näitajad on veel välja töötamata. Seiret ja hindamist saab tugevdada mitme meetme abil, milles keskendutakse näitajatele, tulemustabelitele, samuti väikesemahuliste katseprojektidele ja eri poliitika katsetamisele. Nendes meetmetes võib lähtuda olemasolevatest tulemustabelitest, nagu sotsiaalvaldkonna tulemustabel ja Euroopa roheline kokkuleppe tulemustabel, mis sisaldavad õiglase ülemineku poliitika konkreetsete aspektide kohta asjakohast teavet.
- (24) Rohepöörde suurte investeeringuvajaduste tõttu on avaliku ja erasektori rahaliste vahendite optimaalne ja tõhus kasutamine ning kõigi kättesaadavate ressursside kaasamine ja tulemuslik kasutuselevõtt eriti oluline. Liidu tasandil toetatakse asjakohaseid meetmeid ELi eelarvest ja taasterahastust „NextGenerationEU“. Neid rakendatakse taaste- ja vastupidavusrahastu, õiglase ülemineku mehhanismi, sealhulgas õiglase ülemineku fondi, Euroopa Sotsiaalfondi+ (ESF+), Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF), Ühtekuuluvusfondi, ühtekuuluvust ja Euroopa territooriume toetava taasteabi (REACT-EU), programmi „Erasmus+“, Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi (EGF), programmi „Life“, programmi „Euroopa horisont“, moderniseerimisfondi,⁹⁸ kliimameetmete sotsiaalfondi ja ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) fondide raames. Lisaks toetab komisjon liikmesriike tehnilise toe instrumendi kaudu, pakkudes vajadustele kohandatud

⁹⁶ Komisjoni teatis „Euroopa linnalise liikumiskeskonna raamistik“ (COM(2021) 811 final).

⁹⁷ Komisjoni 14. oktoobri 2020. aasta soovitus (EL) 2020/1563, mis käsitleb energiaostuvõimetust (ELT L 357, 27.10.2020, lk 35).

⁹⁸ Väljaspool ELi eelarvet ja taasterahastust „NextGenerationEU“.

tehnilist oskusteavet, et aidata kavandada ja rakendada reforme, sealhulgas selliseid, millega edendatakse õiglast üleminekut CO₂-neutraalsusele.

- (25) Euroopa poolaasta on ELi majandus- ja tööhõivepoliitika koordineerimise raamistik, samuti seoses rohe- ja digipöörde majanduslike ja sotsiaalsete aspektidega. Euroopa poolaastal on sama roll majanduse taastamise etapis ja kaksikülemineku edendamisel, mis põhineb konkurentsivõimelise kestlikkuse neljal mõõtmel ja on kooskõlas kestliku arengu eesmärkidega. Komisjon jälgib Euroopa poolaasta raames sotsiaal-majanduslikke tulemusi ja tagajärgi tähelepanelikult ning esitab vajaduse korral sihitud riigipõhised soovitused, millega tagatakse, et kedagi ei jäeta kõrvale. Prioriteediks on vastastikune täiendavus taaste- ja vastupidavusraha raames toetatavate meetmetega. Seepärast jälgitakse käesoleva soovitusel järgimist Euroopa poolaasta raames, tuginedes asjakohastele hindamistele, poliitika mõju hinnangutele ja käesolevas soovitusel antud suuniste täitmise seisule.
- (26) Oma riiklike energia- ja kliimakavade ajakohastatud versioonide kavandites ja lühikes ajakohastatud versioonides, mis esitatakse kooskõlas energialiidu ja kliimameetmete juhtimist käsitleva määruse artikliga 14⁹⁹ vastavalt 2023. ja 2024. aastal, peaksid liikmesriigid lähtuma käesolevast soovitusel, et kaaluda tööhõivealase, sotsiaalse ja jaotusliku mõju hinnangute ning õiglase ülemineku aspektide arvessevõtmist viies energialiidu mõõtmes ning veelgi tõhustada selliste mõjudega tegelemiseks võetavaid poliitikameetmeid, pöörates erilist tähelepanu energiaostuvõimetusele.
- (27) Käesoleva soovitusel täitmise jälgimiseks võib kasutada ka tõendeid, mis on kättesaadavad eelkõige Euroopa poolaasta raames kehtestatud mitmepoolse järelevalve protsesside kontekstis. Nõukogu ja komisjon võivad ELi toimimise lepingu artiklite 150 ja 160 kohaselt taotleda vastavalt tööhõivekomiteelt ja sotsiaalkaitsekomiteelt, et viimased analüüsiks oma pädevusvaldkonnas käesoleva soovitusel täitmist, tuginedes komisjoni asjakohastele aruannetele ja muudele mitmepoolse järelevalve vahenditele. Ka seda arvesse võttes töötab komisjon selle nimel, et parandada andmete kättesaadavust ning ajakohastada, edasi arendada ja kasutada raamistikke ja meetodilisi suuniseid, muu hulgas neid, mis on mõeldud energiaostuvõimetuse, liikuvusvaesuse ja keskkonnaalase ebavõrdsuse mõõtmiseks ning poliitikameetmete tulemuslikkuse ja tegeliku mõju hindamiseks,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA SOOVITUSE:

EESMÄRK

- (1) Käesoleva soovitusel eesmärk on kooskõlas Euroopa rohelise kokkuleppe ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtetega tagada, et liidu üleminek 2050. aastaks kliimaneutraalsele ja keskkonnasäästlikule majandusele toimub õiglaselt ja selles ei jäeta kedagi kõrvale.
- (2) Selleks kutsutakse liikmesriike üles võtma vastu ja vajaduse korral tihedas koostöös sotsiaalpartneritega viima ellu tööhõive- ja sotsiaalaspekte käsitlevad terviklikud ning sidusad poliitikameetmete pakettid, et edendada õiglast üleminekut kõigis poliitikavaldkondades, eelkõige kliima-, energia- ja keskkonnapoliitikas, ning kasutada optimaalselt ära avaliku ja erasektori rahalisi vahendeid.

⁹⁹ Kooskõlas määruse (EL) 2018/1999 artikliga 14.

MÕISTED

- (3) Käesolevas soovitusel kasutatakse järgmisi mõisteid.
- (a) „Rohepööre“ – ELi majanduse ja ühiskonna üleminek kliima- ja keskkonnanägemise saavutamisele peamiselt poliitikameetmete ja investeringute abil kooskõlas Euroopa kliimamäärusega, milles on sätestatud kohustus saavutada 2050. aastaks kliimaneutraalsus, ning Euroopa roheline kokkulepe ja Pariisi kokkuleppega.
 - (b) „Kliima- ja keskkonnanägemised“ – määruses (EL) 2020/852¹⁰⁰ sätestatud kuus eesmärki, nimelt: kliimamuutuste leevendamine; kliimamuutustega kohanemine; vee ja mereressursside kestlik kasutamine ja kaitse; üleminek ringmajandusele; saastuse vältimine ja tõrje ning elurikkuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine.
 - (c) „Rohepöördest enim mõjutatud inimesed ja leibkonnad“ – sellised inimesed ja leibkonnad, kelle tegelikud võimalused kvaliteetseks tööhõiveks, sealhulgas füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemiseks, ja/või hariduse ja koolituse saamiseks ja/või inimväärseks elatusasemeks ja esmatähtsate teenuste tarbimiseks on rohepöörde otsese või kaudse tagajärjena märkimisväärselt piiratud või on oht, et need muutuvad märkimisväärselt piiratuks.
 - (d) „Vähekaitsitud olukorras olevad inimesed ja leibkonnad“ – sellised inimesed ja leibkonnad, kes rohepöördest olenemata on olukorras või võivad sattuda olukorda, kus võimalused kvaliteetseks tööhõiveks, sealhulgas füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemiseks, ja/või hariduse ja koolituse saamiseks ja/või inimväärseks elatusasemeks ja esmatähtsate teenuste tarbimiseks on märkimisväärselt piiratud, mistõttu nende suutlikkus kohaneda rohepöörde tagajärgedega on väike.
 - (e) „Mikro-, väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad“ – ettevõtjad, kellel on vähem kui 250 töötajat, sealhulgas füüsilisest isikust ettevõtjad, ja kelle aastakäive ei ületa 50 miljonit eurot ja/või aastabilanss ei ületa 43 miljonit eurot, arvatuna vastavalt komisjoni määruse (EL) nr 651/2014¹⁰¹ I lisa artiklitele 3–6.
 - (f) „Energiaostuvõimetus“ – uuesti sõnastatud energiatõhususe direktiivi¹⁰² artikli 2 punktis 49 määratletud olukord, nimelt „kodumajapidamise puudulik juurdepääs põhilistele energiateenustele, mis on aluseks inimväärsele elatusasemele ja tervisele, sealhulgas piisavale soojusele, jahutusele, valgustusele ja seadmete kasutamiseks vajalikule energiale asjaomase riigi

¹⁰⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuni 2020. aasta määruses (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.6.2020, lk 13) (taksonoomiamäärus), on sätestatud keskkonnanägemise majandustegevusalade ühtne klassifitseerimissüsteem.

¹⁰¹ Komisjoni 17. juuni 2014. aasta määrus (EL) nr 651/2014 aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (ELT L 187, 26.6.2014, lk 1).

¹⁰² Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, milles käsitletakse energiatõhusust (uuesti sõnastatud) (COM(2021) 558 final).

kontekstis, olemasoleva sotsiaalpoliitika ja muude asjakohaste poliitikameetmete korral¹⁰³.

- (g) „Esmatähtsad teenused“ – kvaliteetsed teenused, mis hõlmavad veevarustust, kanalisatsiooni, energia tarnimist, transporti ja liikuvust, finantsteenuseid ja digitaalset sidet; Euroopa sotsiaalõiguste samba 20. põhimõtte kohaselt tuleks pakkuda neile, kes seda vajavad, sellistele teenustele juurdepääsu saamiseks toetust koos kulude kokkuhoiu võimalusega, sealhulgas korduskasutamise, parandamise, annetamise ja jagamisteenuste kaudu.
- (h) „Poliitikameetmete pakett“ – terviklikud ja sidusad poliitikameetmed, milles tööhõive-, oskuste ja sotsiaalpoliitika ning kliima-, energia-, transpordi-, keskkonna- ja muu rohepöörde käsitlev poliitika on omavahel lõimitud hästi koordineeritud lähenemisviisi kaudu ning ühe või mitme riikliku strateegia ja/või tegevuskava põhjal ning mis saavad kasu ELi tasandi koordineerimis- ja juhtimismehhanismidest, kui see on asjakohane.

POLIITIKAMEETMETE PAKETID ÕIGLASE ROHEPÖÖRDE TAGAMISEKS

- (4) Selleks et toetada aktiivselt kvaliteetset tööhõivet, millega tagada õiglane üleminek, ning järgida soovitusi toimivate tööhõive aktiivse toetamise meetmete kohta, innustatakse liikmesriike kaaluma tihedas koostöös sotsiaalpartneritega järgmisi meetmeid, millega toetada rohepöördest enim mõjutatud inimesi ja eelkõige neid, kes on vähekaitsitud olukorras, ning vajaduse korral aidata neil tööhõive või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise kaudu minna üle sellisele majandustegevusele, mis aitab saavutada kliima- ja keskkonnanäidiseid:
 - (a) toetada juurdepääsu kvaliteetsele tööhõivele, eelkõige töötamisel vastavalt vajadustele pakutava abi ning paindlike ja moodulipõhiste õppekursuste kaudu, mis hõlmavad asjakohasel juhul ka rohelisi kutseoskusi ja digioskusi. Kaaluda ka hästi kavandatud, sihipäraste ja tähtajaliste tööhõiveprogrammide kasutamist, mis võimaldavad koolituste abil valmistada programmist abi saajaid, eelkõige vähekaitsitud olukorras olevaid isikuid ette jätkuvaks osalemiseks tööturul;
 - (b) kasutada sihipärasteid ja hästi kavandatud värbamis- ja töövahetusstiimuleid, sealhulgas kaaludes palga- ja värbamistoetuste ning sotsiaalkindlustusmaksetega seotud stiimulite asjakohast kasutamist, et toetada tööturustaatuste vahelist liikumist ja tööjõu liikuvust piirkondade ja riikide vahel, pidades silmas rohepöörde võimalusi ja probleeme;
 - (c) edendada ettevõtlust, sealhulgas sotsiaalseid ettevõtteid,¹⁰⁴ eelkõige piirkondades, kus üleminek tekitab probleeme, ning vajaduse korral sektorites, mis aitavad kaasa kliima- ja keskkonnanäidiste, näiteks ringmajanduse saavutamisele. Toetuse pakkumisel tuleks finantsmeetmed, sealhulgas toetused, laenud või omakapital, kombineerida mitterahaliste meetmetega, nagu koolitus- ja nõustamisteenused, mis on kohandatud ettevõtte elutsükli

¹⁰³ Kuigi vähekaitsitud tarbijate mõiste on jäetud liikmesriikide määratleda, hõlmab see leibkondi, kes ei suuda oma kodu piisavalt kütta või jahutada ja/või kellel on kommunaalmaksete võlgnevused, kooskõlas komisjoni soovitusel, mis käsitleb energiaostuvõimetust (C/2020/9600 final) (ELT L 357, 27.10.2020, lk 35).

¹⁰⁴ Komisjoni teatis „Inimeste hüvanguks toimiva majanduse kujundamine: sotsiaalmajanduse tegevuskava“ (COM(2021) 778 final).

igale etapile. Toetus peaks olema kaasav ning kättesaadav alaesindatud ja ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele;

- (d) pakkuda stiimuleid töökohtade loomiseks, eelkõige rohepöördest enim mõjutatud territooriumidel ja vajaduse korral sektorites, mis aitavad kaasa kliima- ja keskkonnaeesmärkide, näiteks ringmajanduse saavutamisele, hõlbustades mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate, eelkõige kliima- ja keskkonnaeesmärke saavutada aitavate ettevõtjate juurdepääsu rahastamisele ja turgudele, et edendada konkurentsivõimet, innovatsiooni ja tööhõivet kogu ühtsel turul, sealhulgas riigi ja kohaliku tasandi jaoks strateegiliselt olulistest sektorites ja ökosüsteemides;
 - (e) tagada töötingimusi, eelkõige töötervishoidu ja tööohutust, töökorraldust ja töötajate kaasamist käsitlevate kehtivate eeskirjade rakendamine ja täitmine, et kaitsta ülemineku käigus töökohtade kvaliteeti, sealhulgas nendel majandustegevusaladel, mis aitavad saavutada kliima- ja keskkonnaeesmärke;
 - (f) edendada sotsiaalselt vastutustundlike riigihangete standardite kasutamist,¹⁰⁵ muu hulgas sotsiaalsete hindamiskriteeriumide kaudu, millega luuakse võimalusi rohepöördest enim mõjutatud inimestele, ning toetades samal ajal keskkonnaga arvestavate hindamiskriteeriumide kasutamist;
 - (g) näha ette töötajate ja nende esindajate täielik ja sisuline kaasamine muutusteks valmistumisse ja restruktureerimisprotsesside, sealhulgas rohepöördega seotud restruktureerimise juhtimisse kooskõlas muutusteks ja restruktureerimiseks valmisolekut käsitleva ELi kvaliteediraamistikuga¹⁰⁶.
- (5) Selleks et tagada inimestele võrdne juurdepääs kvaliteetsele ja kaasavale haridusele, koolitusele ja elukestvatele õppele ning võrdsed võimalused, julgustatakse liikmesriike kaaluma järgmisi meetmeid, mida tuleks rakendada tihedas koostöös sotsiaalpartneritega ja millega toetatakse eelkõige rohepöördest enim mõjutatud inimesi ja leibkondi ning ennekõike neid, kes on vähekaitsstud olukorras:
- (a) lõimida rohepöörde tööhõive- ja sotsiaalaspektid Euroopa oskuste tegevuskava kohaste riiklike oskuste strateegiate väljatöötamisse ja rakendamisse ning luua oskuste pakti raames sidusrühmade partnerlusi ja neid proaktiivselt juhtida, tagades eelkõige, et oskused on kliima- ja keskkonnaeesmärke saavutada aitavate tööstusökosüsteemide jaoks ühiselt loodud üleminekujuhiste keskmes;
 - (b) arendada ajakohast tööturu ja oskuste prognoosimist ja tulevikusuundade analüüsimist, et teha kindlaks ja prognoosida, milliseid kutsepõhiseid ja valdkonnaüleseid oskusi on vaja. Tugineda olemasolevatele töövahenditele ja algatustele, sealhulgas sotsiaalpartnerite ja asjaomaste sidusrühmade eksperditeadmistele ja nendega tehtavale koostööle. Kohandada sellele vastavalt hariduse ja koolituse õppekavu;
 - (c) pakkuda kvaliteetset ja kaasavat formaalharidust ja -õpet, sealhulgas kutseharidust ja -õpet, mis annab õppijatele rohepöörde jaoks vajalikud

¹⁰⁵ Kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiiviga (EL) 2019/882 toodete ja teenuste ligipääsetavusnõuete kohta (EMPs kohaldatav tekst) (ELT L 151, 7.6.2019, lk 70) ning komisjoni teatisega „Sotsiaalne ostmine – juhend sotsiaalsete kaalutluste arvestamiseks riigihankes (teine väljaanne)“ (ELT C 237, 18.6.2021, lk 1).

¹⁰⁶ Komisjoni teatis „Muutusteks ja restruktureerimiseks valmisolekut käsitlev ELi kvaliteediraamistik“ (COM(2013) 882 final).

oskused ja pädevused. Kestlikkusealane haridus, sealhulgas loodusteadused, tehnoloogia, inseneriteadus ja matemaatika, mitut eriala hõlmavad lähenemisviisid ja digioskused, peaks olema nende programmide lahutamatu osa. Võtta erimeetmeid, et suurendada naiste ja teiste praegu asjaomastel kutsealadel alaesindatud rühmade osalemist;

- (d) võtta kasutusele või muuta tõhusamaks kavad, millega toetatakse tugeva koolituskomponendiga õpipoisiõpet ja tasustatud praktikat eelkõige mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate, sealhulgas kliima- ja keskkonnanäidete saavutamiseks aitavate ettevõtjate juures ning sektorites, kus napib oskusi, näiteks ehitus- ja IKT-sektoris. Selliseid kavu tuleks seirata ja hinnata ning need peaksid kaitsma töökohtade kvaliteeti kooskõlas kvaliteetse ja tõhusa õpipoisiõppe Euroopa raamistiku¹⁰⁷ ning praktika kvaliteediraamistikuga¹⁰⁸;
 - (e) kooskõlas rohepöördest tingitud täiendus- ja ümberõppevajadustega suurendada täiskasvanute osalemist koolituses kogu tööelu jooksul, tagades toetused koolituseks töökohal, töövahetusteks ja valdkonnaüleste oskuste edendamiseks, eelkõige selleks, et hõlbustada suundumist sektoritesse ja majandustegevusaladele, mis peaksid eeldatavasti laienema. Pakkuda sel eesmärgil koolitusõigusi kooskõlas nõukogu kavandatud soovitusel isiklike õppekontode kohta¹⁰⁹ ning tasustatud õppepuhkuse ja karjäärinõustamise vormis. Toetada tagatud kvaliteediga ja laialdaselt tunnustatud lühikursuste väljatöötamist mikrovalifikatsioonitunnistusi käsitleva Euroopa lähenemisviisi¹¹⁰ põhjal.
- (6) Selleks et maksu- ja hüvitissüsteemid ning sotsiaalkaitssüsteemid oleksid rohepöörde kontekstis jätkuvalt õiglased ning tuginedes soovitusel, milles käsitletakse töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate juurdepääsu sotsiaalkaitsele,¹¹¹ innustatakse liikmesriike kaaluma rohepöördest enim mõjutatud inimeste ja leibkondade, ennekõike vähekaitsitud olukorras olevate inimeste ja leibkondade toetamiseks järgmiste meetmete võtmist, eesmärgiga toetada tööturustaatus vahelist liikumist, sealhulgas suundumist kliima- ja keskkonnanäidete saavutamiseks aitavatele majandustegevusaladele, hoida ära ja leevendada energiaostuvõimetust ja liikuvusvaesust ning vähendada poliitikameetmete pärssivat mõju:
- (a) kliimanetraalsusele üleminekust tulenevaid probleeme silmas pidades hinnata ja vajaduse korral kohandada maksusüsteeme, eelkõige nihutades maksukoormuse tööjõult muudele kliima- ja keskkonnanäidete saavutamiseks aitavatele allikatele ning vähendades nende allikate põhjal väikese ja keskmise sissetulekuga rühmade maksukiilu, ennetades ja leevendades pärssivat mõju, säilitades otsese maksustamise progressiivse olemuse ning tagades piisavate sotsiaalkaitse- ja investeerimismeetmete (eelkõige nende, mis aitavad kaasa rohepöördele) rahastamise;

¹⁰⁷ Nõukogu 15. märtsi 2018. aasta soovitus kvaliteetse ja tõhusa õpipoisiõppe Euroopa raamistiku kohta (ELT C 153, 2.5.2018, lk 1).

¹⁰⁸ Nõukogu 10. märtsi 2014. aasta soovitus praktika kvaliteediraamistiku kohta (ELT C 88, 27.3.2014, lk 1).

¹⁰⁹ Ettepanek: nõukogu soovitus isiklike õppekontode kohta (COM(2021) 773 final).

¹¹⁰ Ettepanek: nõukogu soovitus, milles käsitletakse Euroopa lähenemisviisi elukestvat õpet ja tööalast konkurentsivõimet toetavatele mikrovalifikatsioonitunnistustele (COM(2021) 770 final).

¹¹¹ Nõukogu 8. novembri 2019. aasta soovitus, milles käsitletakse töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate juurdepääsu sotsiaalkaitsele (ELT C 387, 15.11.2019, lk 1).

- (b) rohepöördest tulenevaid tööhõive-, sotsiaal- ja tervishoiuprobleeme silmas pidades hinnata ja vajaduse korral kohandada sotsiaalkaitstesüsteeme ja sotsiaalse kaasamise poliitikat, et need oleksid jätkuvalt asjakohased ja kestlikud. Sel eesmärgil mõelda, kuidas kõige paremini tagada piisav kindlus sissetuleku suhtes, sealhulgas uuenduslike töökohavahetuskavade, töötushüvitiste ja miinimumsissetuleku süsteemide kaudu, ning kohandada seda rohepöördest tulenevatele vajadustele. Tagada ka kvaliteetsete, taskukohaste ja kättesaadavate sotsiaal-, tervishoiu- ja pikaajalise hoolduse teenuste pakkumine ja jätkusuutlik rahastamine, eriti rohepöördest enim mõjutatud inimeste ja leibkondade heaks, investeerides eelkõige lastehoiu, pikaajalise hoolduse ja tervishoiuga seotud sotsiaaltaristusse;
 - (c) näha vajaduse korral eelkõige vähekaitsitud olukorras olevatele inimestele ja leibkondadele ette sihipärane ja ajaliselt piiratud otsene sissetulekutoetus, et leevendada sissetuleku ja hindadega seotud ebasoodsaid arengusuundi ning mis oleks seotud ka paremate stiimulitega kliima- ja keskkonnaeesmärkide kiireks saavutamiseks, säilitades samal ajal rohepööret toetavad hinnasignaalid; see toetus täiendaks punktis 7a kirjeldatud meetmeid nende elluviimise ajal. Sel eesmärgil tagada nende meetmete jaoks piisavate rahaliste vahendite kättesaadavus, sealhulgas parandades avaliku sektori kulutuste kvaliteeti, kasutades optimaalselt ära kliimameetmete sotsiaalfondi ning kasutades energia- ja keskkonnamaksudest ning ELi heitkogustega kauplemise süsteemist saadud eelarvevahendeid;
 - (d) parandada leibkondade ja ettevõtjate, eriti mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate riskiteadlikkust, riskide vähendamist ja riskide ülekandmise võimalusi, tagades eelkõige vähekaitsitud olukorras olevate inimeste ja leibkondade jaoks kättesaadavad ja taskukohased kindlustuslahendused.
- (7) Selleks et tagada rohepöördest enim mõjutatud inimestele ja leibkondadele, ennekõike vähekaitsitud olukorras olevatele inimestele ja leibkondadele juurdepääs taskukohastele esmatähtsatele teenustele ja eluasemetele, julgustatakse liikmesriike kaaluma järgmisi meetmeid:
- (a) anda avaliku ja erasektori rahalist toetust ning pakkuda stiimuleid taastuvatesse energiaallikatesse ja energiatõhususse erainvesteeringute tegemiseks ning täiendada seda tarbijate nõustamisega, et nad saaksid oma energiaarvete vähendamiseks energiakasutust paremini juhtida ja energia säästmise kohta teadlikke otsuseid teha, keskendudes eelkõige vähekaitsitud olukorras olevatele leibkondadele ja kogukondadele. Sel eesmärgil tagada nende meetmete jaoks piisavate rahaliste vahendite kättesaadavus, sealhulgas parandades avaliku sektori kulutuste kvaliteeti, kasutades optimaalselt ära kliimameetmete sotsiaalfondi ning kasutades energia- ja keskkonnamaksudest ning ELi heitkogustega kauplemise süsteemist saadud eelarvevahendeid;
 - (b) hoida ära ja leevendada energiaostuvõimetust, edendades ja rakendades energiatõhususe parandamise meetmeid, sealhulgas avaliku ja erasektori investeeringuid eluruumidesse, eesmärgiga hoogustada hoonete renoveerimist, kaasa arvatud sotsiaalelamusektoris¹¹². Pakkuda sel eesmärgil hästi kavandatud

¹¹² Kooskõlas läbivaadatud kliima-, energia- ja keskkonnaabi suunistega, mille kohaldamine peaks algama 2022. aastal.

maksusoodustusi, toetusi ja laene ning anda vajalikku nõu, kaasa arvatud mikro-, väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele, pöörates samal ajal tähelepanu eelkõige omanike ja üürnike eri huvidele ning ennekõike vähekaitstud olukorras olevate leibkondade eluasemekulude muutumisele;

- (c) võimestada energiatarbijaid, sealhulgas vähekaitstud olukorras olevaid leibkondi, arendades edasi individuaalsete taastuvenienergiakokkulepete alusel oma tarbeks tootmist ja muid kodanike energiakogukondade¹¹³ kaudu pakutavaid teenuseid, ning täiendada seda teadmisi suurendavate meetmete ja kampaaniatega, pöörates erilist tähelepanu vähekaitstud olukorras olevatele inimestele ja maapiirkondades elavatele tarbijatele;
- (d) hoida ära ja kõrvaldada vähekaitstud olukorras olevate leibkondade, eelkõige äärealadel, maapiirkondades ning vaesemates piirkondades ja linnades elavate leibkondade liikuvus- ja transpordiprobleeme ning -takistusi, võttes selleks asjakohaseid poliitika- ja toetusmeetmeid ning arendades vajalikku taristut, et parandada esmatähtsaid ühendusi, millega võimaldatakse juurdepääsu haridusele, tervishoiule ja tööhõivele ning osalemist ühiskonnas. Tagada vähese heitega ühistranspordi kättesaadavus, sealhulgas sagedad sõidugraafikud, ning vajaduse korral edendada säästvate eraliikuvuslahenduste kasutuselevõttu,¹¹⁴ keskendudes taskukohasuse, juurdepääsetavuse ja ohutuse tagamisele;
- (e) hõlbustada eelkõige vähekaitstud olukorras olevate inimeste ja leibkondade puhul kestlikku tarbimist, sealhulgas toidu tarbimist, ning edendada kulude kokkuhoiu võimalusi, mida pakub ringmajandus. Sel eesmärgil näha ette tulemuslikud stiimulid ja vahendid, näiteks sotsiaalse innovatsiooni meetmed ja kohalikud algatused, toetada korduskasutamist, parandamist, annetamist ja jagamisteenuseid, muu hulgas sotsiaalsete ettevõtete kaudu, ning kõigil haridustasemetel edendada igas vanuses õppijate keskkonnasäästlikkuse alast haridust ja teadlikkust¹¹⁵.

ÕIGLAST ROHEPÖÖRET TOETAVATE POLIITIKAMEETMETE VALDKONDADEVAHELISED ELEMENDID

- (8) Selleks et edendada rohepöövet kaasaval ja demokraatlikul viisil, lõimides õiglase ülemineku eesmärgid algusest peale poliitika kujundamisse kõigil tasanditel ning tagades, et õiglase ülemineku poliitikat rakendataks kogu majanduses, kutsutakse liikmesriike üles:
 - (a) eelkõige Euroopa poolaasta raames koordineerima poliitika kujundamist kõigil tasanditel ja kõigis asjaomastes poliitikavaldkondades, sealhulgas teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas, et luua lõimitud ja toetav poliitikaraamistik, milles pööratakse asjakohast tähelepanu jaotuslikule mõjule ning positiivsele ja negatiivsele ülekanduvale mõjule, muu hulgas piiriülestes

¹¹³ Nagu on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta direktiivi (EL) 2019/944 (elektrienergia siseturu ühiste normide kohta ja millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL) artikli 2 punktis 11 (ELT L 158, 14.6.2019, lk 125).

¹¹⁴ Kooskõlas komisjoni teatisega „Säästva ja aruka liikuvuse strateegia – Euroopa transpordivaldkonna edasise arengu suunad“ (COM(2020) 789 final).

¹¹⁵ Ettepanek: nõukogu soovitus keskkonnasäästlikkuse alase hariduse kohta (COM(2021) 557 final).

piirkondades, ning mis hõlmab piisava ja süstemaatilise hindamise strateegiaid, kaasa arvatud eel- ja järelhindamiste tegemiseks;

- (b) andma piirkondlikele ja kohalikele ametiasutustele õiglase ülemineku poliitika rakendamisel ja jälgimisel aktiivse rolli, arvestades nende lähedust kodanikele ja kohalikele ettevõtjatele;
 - (c) kaasama sotsiaalpartnerid kõikidesse käesoleva soovitusena ette nähtud poliitika kujundamise etappidesse riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil, sealhulgas sotsiaaldialoogi ja kollektiivläbirääkimiste kaudu, kui see on asjakohane. Peale selle edendama veelgi sotsiaalpartnerite täielikku kaasamist tööstusökosüsteemide jaoks üleminekujuhiste kavandamisse ja rakendamisse ELi uue ajakohastatud tööstusstrateegia raames;
 - (d) võimestama kiireloomulisi kliimameetmeid nõudvaid inimesi, kodanikuühiskonda ja sidusrühmi, sealhulgas organisatsioone, kes esindavad vähekaitsitud olukorras olevaid inimesi, nagu naised, puuetega inimesed, noored ja lapsed, ja sotsiaalmajanduses osalejaid ning looma neile võimalusi, muu hulgas Euroopa kliimapakti kaudu,¹¹⁶ et nad saaksid osaleda poliitika kujundamises ja rakendamises, kasutades selleks ka uusi osaluspõhiseid mudeleid, mille raames kaasatakse vähekaitsitud olukorras olevaid inimesi;
 - (e) suurendama asjaomaste avaliku sektori asutuste tegevussuutlikkust, et nad saaksid juhendada ja toetada õiglase ülemineku poliitika rakendamist. Eelkõige tugevdama riiklike tööhõiveasutusi, et toetada tööturustaatuste vahelist liikumist ja oskuste prognoosimist, samuti tööinspeksioone, et kaitsta töötingimusi. Vajaduse korral kaasama ka sotsiaal- ja tervishoiuasutusi, eelkõige selleks, et toetada tööturustaatuste vahelist liikumist ja tegeleda energiaostuvõimetuse probleemiga.
- (9) Tagamaks selliste andmete ja tõendite kättesaadavus ja kvaliteet, mida on vaja usaldusväärse sotsiaal- ja tööturupoliitika kehtestamiseks, et saavutada õiglase ülemineku kliimanetraalsusele, kutsutakse liikmesriike üles:
- (a) tugevdama õiglase ülemineku poliitika tõendusbaasi, edendades muu hulgas mõistete, kontseptsioonide ja meetodite järkjärgulist ühtlustamist ja järjepidevust, sealhulgas energiaostuvõimetust käsitleva komisjoni soovitusena (EL) 2020/1563 ning energiaostuvõimetuse ja kaitsetute tarbijate koordineerimisrühma järeelmeetmete põhjal, ja kasutades olemasolevaid poliitika mõju hindamise meetodeid. Rakendama asjakohaste poliitikameetmete ja seadusandlike algatuste ettevalmistamisel ja kavandamisel ka hindamis- ja andmekogumisstrateegiaid;
 - (b) töötama välja usaldusväärsed ja läbipaistvad tööhõivealase, sotsiaalse ja jaotusliku mõju (eel)hindamised ja edendama nende kasutamist riiklike kliima-, energia- ja keskkonnareformide ja -meetmete raames;
 - (c) tagama kliima- ja keskkonnaeesmäärke saavutada aitavate riiklike reformide ja meetmete tööhõivealase, sotsiaalse ja jaotusliku mõju tõhusa ja läbipaistva seire ning sõltumatu (järel)hindamise, kaasates sotsiaalpartnerid ja muud sidusrühmad hindamisküsimuste määratlemisse ning vajaduse korral hindamis- ja konsultatsioonistrateegiate kavandamisse ja rakendamisse;

¹¹⁶ Komisjoni teatis „Euroopa kliimapakt“ (COM(2020) 788 final).

- (d) tugevdama muu hulgas programmi „Euroopa horisont“ rahastamise abil teadus- ja innovatsioonimeetmeid riiklikul ja ELi tasandil, et tõhustada kliimamuutuste poliitika makromajandusliku, tööhõive- ja sotsiaalmõõtmelise modelleerimist ja hindamist. Edendada sotsiaalpartnerite kaasamist selliste asjaomaste teadus- ja innovatsioonimeetmete, eelkõige programmi „Euroopa horisont“ missioonide „Kliimamuutustega kohanemine, sealhulgas ühiskondlikud ümberkorraldused“ ning „Arukad ja kliimaneutraalsed linnad“ rakendamisse, mis võivad aidata välja töötada praktilisi lahendusi rohepöörde elluviimiseks piirkondlikul ja kohalikul tasandil;
- (e) esitama korrapäraste ajavahemike järel üldsusele hindamiste, analüüside ja seire tulemusi ning pidama sotsiaalpartnerite, kodanikuühiskonna ja muude sidusrühmadega peamiste tulemuste ja võimalike kohanduste üle mõttevahetusi.

AVALIKU JA ERASEKTORI RAHALISTE VAHENDITE OPTIMAALNE KASUTUS

- (10) Selleks et pakkuda õiglase rohepöörde sotsiaal- ja tööturuaspektide käsitlemiseks riigiabi raamistikuga kooskõlas kulutõhusat investeeringu- ja rahalist toetust, kasutades samal ajal ära koostõimet olemasolevate programmide ja rahastamisvahenditega ning keskendudes enim mõjutatud piirkondadele ja tööstusökosüsteemidele, kutsutakse liikmesriike üles:
 - (a) rakendama täielikult asjaomaseid taaste- ja vastupidavuskavade kohaseid reforme ja investeeringuid, tagades muude rahaliste vahenditega vastastikuse täiendavuse;
 - (b) võtma kasutusele olemasolevad rahastamisvahendid ja -võimalused, sealhulgas tehnilise abi, ning tagama nende sidusa ja optimaalse kasutuse liikmesriikide ja ELi tasandil, et toetada asjakohaseid meetmeid ja investeeringuid. ELi rahastamisvahendite hulka kuuluvad eelkõige ühtekuuluvuspoliitika fondid, õiglase ülemineku mehhanism, programm „InvestEU“, tehnilise toe instrument, programm „Erasmus+“, Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fond (EGF), programm „Life“ ja moderniseerimisfond;
 - (c) eraldama ja võtma kasutusele piisavad riiklikud ressursid, mis aitavad rakendada õiglase rohepöörde elluviimiseks vajalikke terviklikke meetmeid. Neid meetmeid tuleks piisavalt rahastada ning selleks tuleks muu hulgas parandada avaliku sektori kulutuste kvaliteeti, kaasata täiendavalt erasektori rahalisi vahendeid ja/või kasutada täiendavaid avaliku sektori tulusid, sealhulgas heitkogustega kauplemisest saadavat suurenevat tulu. Võtma tööhõive-, sotsiaal- ja jaotusküsimusi arvesse rohelise eelarvestamise tavade väljatöötamisel;
 - (d) töötama kavandatud kliimameetmete sotsiaalfondi kohastes riiklikes kliimameetmete sotsiaalkavades välja tasakaalustatud meetmekogumi, täiendades vajaduse korral keskkonnahoidlikke investeeringuid, kuni ilmneb nende kahandav mõju heitkogustele ja energiaarvetele, ajutiste ja sihipäraste sissetulekutoetuse meetmetega, et pakkuda hüvitist vähekaitsitud leibkondadele ja transpordikasutajatest leibkondadele, võttes vajaduse korral arvesse ka Euroopa poolaasta raames kindlaks tehtud asjakohaseid riigipõhiseid probleeme ja esitatud soovitusi.

TULEVASED MEETMED ÕIGLASE ROHEPÖÖRDE TAGAMISEKS

- (11) Selleks et võtta käesoleva nõukogu soovitus suhtes kasulikke järelmeetmeid, peab Euroopa Liidu Nõukogu tervitatavaks komisjoni kavatsust:
- (a) tõhustada veelgi mõttevahetusi asjaomaste peamiste sidusrühmade, inimeste ja kogukondadega, samuti parimate tavade jagamist, sealhulgas seoses tööstusökosüsteemide üleminekujuhistega,¹¹⁷ eelkõige piiriüleses kontekstis ning keskendudes enim mõjutatud piirkondadele ja sektoritele;
 - (b) toetada liikmesriikide õiglase ülemineku poliitika asjakohasuse, järjepidevuse ja tulemuslikkuse parandamist (võimalik et ka energialiidu ja kliimameetmete juhtimist käsitleva määruse tulevase läbivaatamise raames, kui see on asjakohane), kaasa arvatud selleks, et tööhõive-, sotsiaal- ja jaotusküsimusi võetaks arvesse riiklike kavade ja pikaajaliste strateegiatega kavandamisel, rakendamisel, seirel ja hindamisel;
 - (c) tugevdada andmebaasi eelkõige haldusandmete allikate ning asjakohasel juhul sotsiaalpartneritelt, tööstusharudelt ja kodanikuühiskonnalt saadavate andmete ning avaliku arvamuse uuringutega ning ajakohastada meetodilisi suuniseid õiglase ülemineku ning kliima- ja energiapoliitika tööhõivealase, sotsiaalse ja jaotusliku mõju hindamiseks, sealhulgas vajaduse korral Euroopa poolaasta kontekstis;
 - (d) tõhustada energiaostuvõimetuse ning sellega seotud riskide, sealhulgas sotsiaal- ja jaotusaspektide korrapärasest seiret ja tulevikusuundade analüüsimist, kaasa arvatud selleks, et anda energiaostuvõimetuse ja kaitsetute tarbijate koordineerimisrühma ning muude asjaomaste eksperdirühmade töö jaoks teavet;
 - (e) arendada edasi uuringuid ja tugevdada tõendusbaasi seoses esmatähtsatele teenustele piisava juurdepääsu tagamisel tehtud edusammude määratlemise, seire ja hindamisega, töötades vajaduse korral ka välja liikuvusvaesuse mõiste määratluse, eelkõige keskkonnasäästlikule heaolumajandusele ülemineku kontekstis;
 - (f) vaadata Euroopa poolaasta mitmepoolse järelevalve raames läbi käesoleva soovitus järgimisel tehtud edusammud, tuginedes olemasolevatele tulemustabelitele ja seireraamistikele, mida vajaduse korral täiendatakse muude näitajatega. Võtta käesolevas soovitus antud suuniseid arvesse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist käsitleva määruse raames ning eelkõige 2023.–2024. aastal esitatavate lõimitud riiklike energia- ja kliimakavade ajakohastatud versioonide hindamisel.

Brüssel,

*Nõukogu nimel
eesistuja*

¹¹⁷ Vastavalt ajakohastatud tööstusstrateegiale, näiteks ehitus, energiamahukad tööstusharud ja liikuvus.